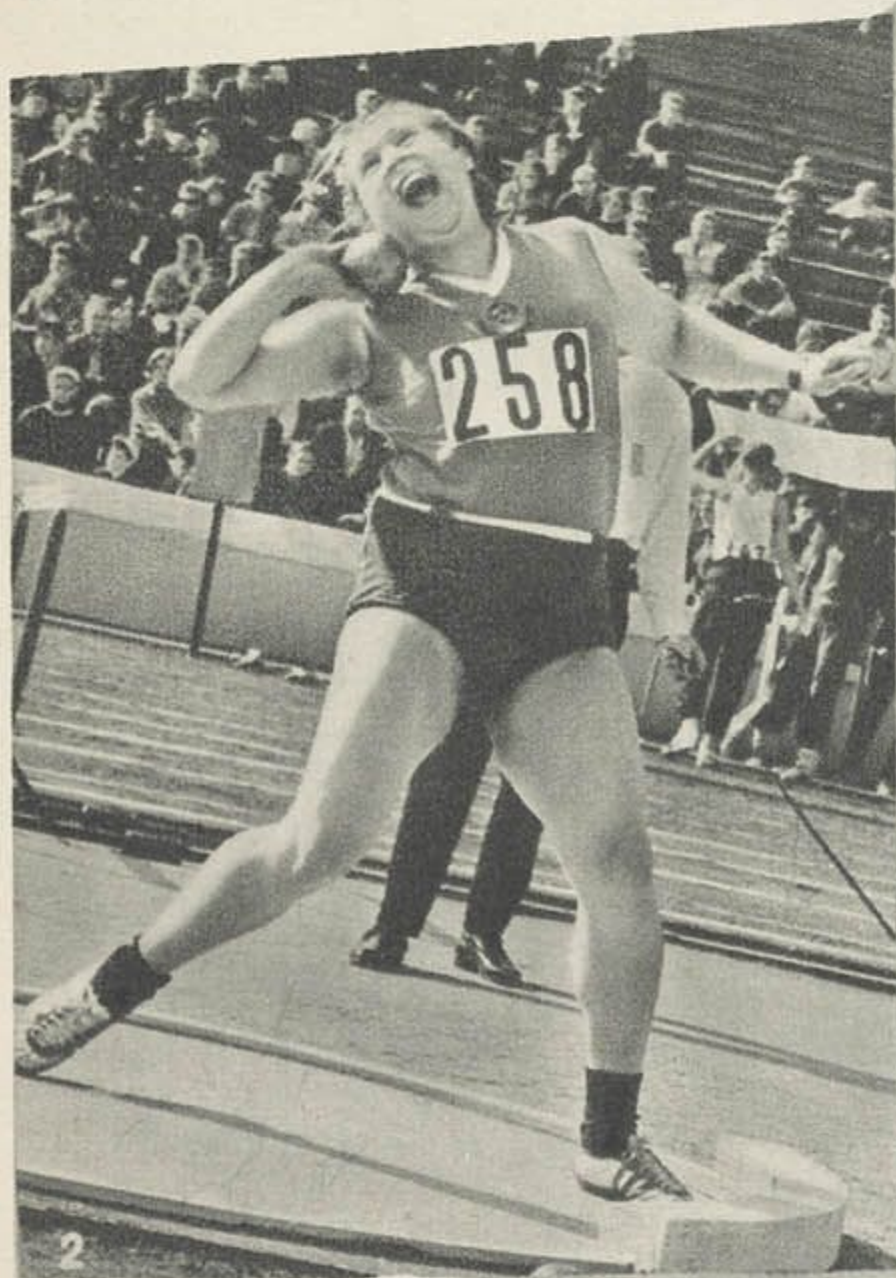


74995

65.186.774

РАБОТНИЦА
І СЯЛЯНКА

№8 ЖНІВЕНЬ 1965



3—4 ліпеня ў Мінску адбыліся традыцыйныя міжнародныя лёгка-атлетычныя спаборніцтвы памяці братоў Знаменскіх.

1. Парад удзельнікаў Мемарыяла.

2. Штурхае ядро Тамара Прэс. Яна заняла першае месца.

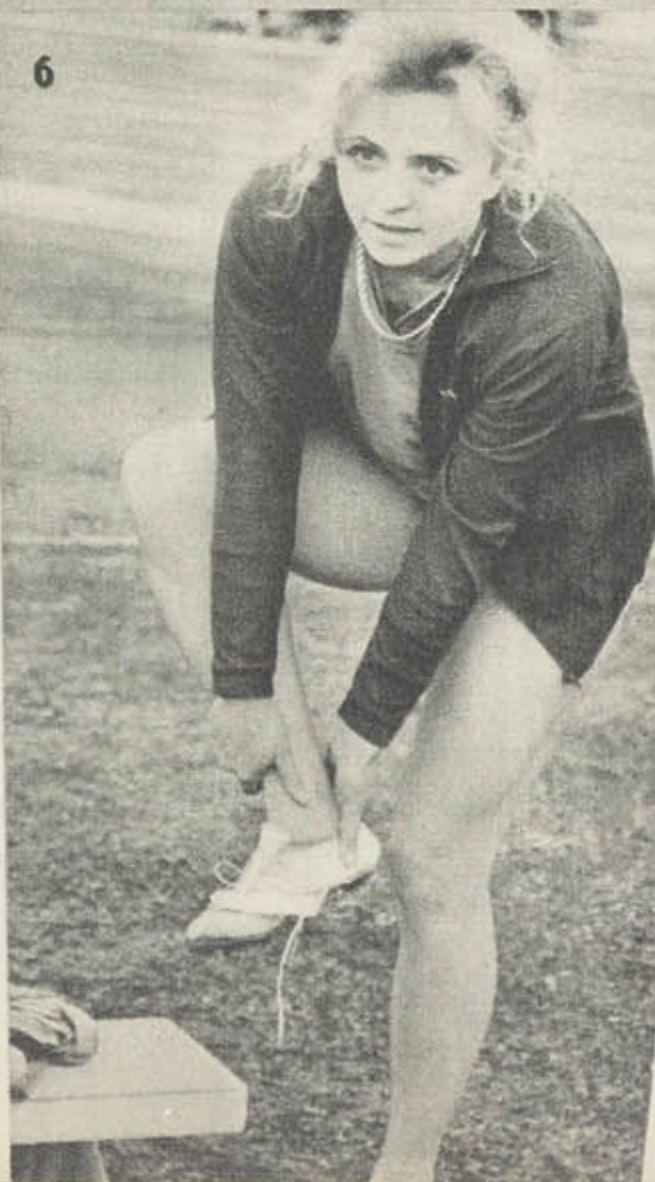
3. Пераможца Мемарыяла па скачках у вышыню Галіна Касценка.

4. Таццяна Шчалканова — прызёр па скачках у даўжыню.

5. Хутчэй за ўсіх дыстанцыі ў 100 і 200 метраў прабегла кубінка Мігеліна Кабіян.

6. У ніданні кап'я перамагла прызёр Такійскай алімпіяды Марта Рудашне (Венгрыя).

7. Пераможца ў бегу на 5000 метраў паляк Лех Багушэвіч, які павёз у Польшчу Галоўны прыз.



Фота К. Януковіча,
Л. Папковіча,
Ф. Бачылы.

Адстаім

Да тэмы Вялікай Айчыннай вайны ўсе дваццаць гадоў пасля яе сканчэння мы зноў і зноў звяртаемся на старонках нашых газет і часопісаў. Мы не можам пра яе не пісаць, не можам пра яе не гаварыць, яна жыве ў памяці і ў сэрцах удзельнікаў вайны і ўсіх людзей, якія перажылі яе жахі. І ўсё ж менш успаміналі б пра цяжкае мінулае, калі б імперыялістычныя дзяржавы не выношвалі новых каварных планаў развязвання яшчэ больш жудаснай атамнай вайны.

Ва ўсіх сумленных людзей свету не можа не выклікаць трывогі хуткі рост мілітарызму і рэваншызму ў Федэратыўнай Рэспубліцы Германіі, імкненне Боналюбам шляхам атрымаць доступ да ядзернай зброі, яго намеры амністыраваць фашысцкіх катаў, якія зрабілі найцяжэйшыя злачынствы ў часы апошняй вайны.

Мільёны і мільёны долараў не шкадуюць імперыялісты Злучаных Штатаў Амерыкі для падрыхтоўкі атамнай вайны. Ні перад чым не спыняюцца яны, нават ведаючы, што смертаносны пыл ад выбуху атамнай бомбы аднолькава пакрые і саміх завадараў новай вайны, спаляліць іх дзяцей і ўнукаў, знішчыць здабыткі культуры і цывілізацыі.

Імперыялістычная машына дзейнічае, няўмольны закон капіталізму — рабіць грошы, рабіць іх любымі, няхай сабе самымі агіднымі сродкамі — застаецца ў сіле. Перад прагай крывавага бізнесменаў да багаццяў адступаюць іх розум, сумленне, цвярозы погляд на жыццё.

Але простыя людзі нашай планеты не жадаюць паміраць за інтарэсы ашалелых мільянераў і мільярдэраў. Яны вядуць барацьбу за мір. Народы свету гнеўна асуджаюць злачынную вайну амерыканскага імперыялізму супраць Паўднёвага В'етнама, бандыцкія паветраныя налёты авіяцыі ЗША на Дэмакратычную Рэспубліку В'етнам.

Амерыканскія агрэсары прымяняюць супраць в'етнамскага народа атрутныя газы і напалм, забіваюць жанчын, дзяцей і старых, бязлітасна знішчаюць патрыётаў, якія змагаюцца за справядлівыя мэты: мір, дэмакратыю, незалежнасць. Ці ж не мае права кожны народ вырашаць свой лёс так, як ён пажадае? Свабодалюбівы в'етнамскі народ не складзе зброі да поўнай



Разведчыца. Скульптар І. Глебаў.

перамогі. На яго баку праўда, сімпатыі ўсіх сумленных людзей свету.

Савецкі народ аказвае матэрыяльную і маральную падтрымку в'етнамскаму народу. В'етнам далёка ад Беларусі. Але выбухі бомбаў і стрэлы агрэсараў болей адзваюцца ў нашых сэрцах. Мы з вамі, в'етнамскія сябры! Усе сумленыя людзі свету разам з вамі. Яны патрабуюць: «Рукі прэч ад В'етнама!»

У жніўні спаўняецца дваццаць год, як амерыканцы скінулі атамныя бомбы на японскія гарады Нагасакі і Хірасіму. Вогненная лавіна забрала тысячы і тысячы чалавечых жыццяў. А радыяцыя, якая ўзнікла пры гэтым, прынесла людзям страшэнныя пакуты. Ахвяры Хірасімы і Нагасакі, што засталіся жывыя, і сёння пакутуюць ад вынікаў атамных выбухаў — цяжкіх калецтваў, пакуль яшчэ невылечнай праманёвай хваробы, жывуць у вечнай трывозе за сябе і сваіх дзяцей.

Хірасіма і Нагасакі не павінны ніколі больш паўтарыцца!

Па закліку Сусветнага Савета Міру ў апошні тыдзень мая па ўсім свеце прайшлі мітынгі і дэманстрацыі ў абарону міру. У чэрвені ў Калоннай зале Дома саюзаў у Маскве адбылася Усесаюзная канферэнцыя савецкай грамадскасці за мір, нацыянальную незалежнасць і раззбраенне. На ёй прысутнічалі пасланцы з розных куткоў краіны. Яны выказалі свае думкі, мары, патрабаванні, якія датычаць самага дарагога, самага запаветнага — міру.

Сярод прысутных былі вядомыя вучоныя, пісьменнікі і паэты, героі і гераіні працы, ветэраны вайны і проста маці. Маці, якія даюць жыццё дзецям і гораха яго абараняюць.

З чым параўнаць матчыну любоў да дзіцяці? З чым параўнаць яе веліч і сілу? Паэтэса Кацярына Шавя-

Пралетарыі ўсіх краін, яднайцеся!

РАБОТНІЦА І СЯЛЯНКА

№ 8

ЖНІВЕНЬ
1965

ВЫДАННЕ ЦК КП БЕЛАРУСІ

ГОД ВЫДАННЯ СОРАК ПЕРШЫ

НЯЛЁГКА БЫЦЬ БІРУС

«...І ВОСЬ, калі на зямлю апускаецца ноч, калі ва ўсіх вокнах гаснуць агні і людзі кладуцца спаць, пачынаюць размаўляць рэчы. Вясёлая мятла раптам звярнулася да смешнага тоўстага Снегавіка, якога дзеці вылепілі раніцай на двары...» — голас расказчыка стаў таямнічы-таямнічы.

Валі захацелася абагнаць высокага мужчыну і паглядзець на дзяўчынку, якая борзда тэпала побач з бацькам. «Верыць яна або не верыць казцы?» Вядома, верыць — вунь якія круглыя зрабіліся вочы.

Валя ўсміхнулася. Ёй ужо даўно не пяць гадоў, але тое, што рэчы ўмеюць слухаць і нават адказваць, — у гэтым яна пераканана. Вось і зараз яна ўвойдзе ў кабінет, сядзе за свой стол і скажа:

— Ну, добры дзень, сяброўка.

А пішучая машынка застукае ў адказ усімі сваімі бойкімі клавішамі:

— Дзень добры, Валянціна!

Потым будзе доўгі-доўгі дзень. Бясконцыя паперы — даведкі, зводкі. За лічбамі —

людзі. З цікавай работай, з цікавым лёсам. І тады паскардзіцца Валянціна сваёй машынке:

— А мы з табой стукаем, стукаем цэлы дзень.

Машынка ўторыць сумна:

— Стукаем, стукаем.

Ад такога адказу Валі робіцца яшчэ больш маркотна. Вядома, усе работы патрэбныя, усе работы важныя. Да таго ж у аблстатупраўленні кажучь, што ў яе, Валянціны Капарыкавай, талент да машынапіснай справы. І павышаюць па рабоце: была машыністкай, старшай машыністкай, статыстыкам і вось ужо старшым статыстыкам...

Але калі табе толькі дваццаць, хіба можаш ты не адгукнуцца на прызыўны паравозны гудок, які кліча і цябе ў дарогу:

— Паспяшы-ы-ы! Паспяшы-ы-ы!

Хіба можна ўседзець у ціхім кабінете, калі ўсе газеты стракацяць расказамі пра героіку, пра вялікія будоўлі, пра барацьбу з цяжкасцямі. Хочацца самой быць там, побач з героямі.

— Разумееш ты гэта, сяброўка?

— Разумею, — згаджаецца машынка.

Аднойчы Валя ласкава правяла рукой па клавішах і паведамляла:

— Еду, у Сібір еду. Каб не засмучаць гаспа-

дыню, машынка прастукала: «Паспяшы!»

...Ёсць у Сібіры казачная рэчка Біруса. Любуючыся яе прыгажосцю, спяваюць закаханыя пра яе песні. А дзяўчат тут называюць бірусінкамі. Трапіла да бірусінак і наша магіляўчанка Валя Капарыкава. Пасёлак з такой жа песеннай назвай тады толькі пачыналі будаваць. І даведлася Валя, як нялёгка быць бірусінкай. Гэта азначала — суровыя маразы пераносіць без скарг, часам мерзнуць у палатках, а працаваць да поту, нягледзячы ні на якія дзівацтвы прыроды, пракладваць чыгунку.

Чыгунка вельмі патрэбна была людзям. Даўно патрэбна. Чакала яе неразбуджаная тайга. Чакалі смельчакоў скарыць зямлі. Знайшліся та кія смельчакі. У вогненным 1942 годзе прайшлі па трасе будучай чыгункі тры разведвальнікі. Смельчакі загінулі, але пакінулі людзям свае запісы, пакінулі завязчанне — чыгунку можна будаваць! Імёны Аляксандра Кашурнікава, Аляксея Жураўлёва і Канстанціна Стафата праз 20 гадоў прывялі за сабой

атрады смелых юнакоў і дзяўчат, натхнілі на подзвіг.

Беларускі камсамол паслаў на ўдарную будоўлю калія дзвюх тысяч камсамольцаў.

Калі ўязджаеш у пасёлак, сустракае арка з надпісам «Ударная камсамольская будоўля». І побач стэнд: «Тут працуюць камсамольцы і моладзь з Калужскай, Магілёўскай, Гомельскай, Маскоўскай, Калінінскай, Брэсцкай і іншых абласцей нашай Радзімы».

Сярод іх апынуліся Валя Капарыкава, яе сяброўкі Люба Шпак з Гомеля, мінчанка Рая Коўшар. І ўсе сталі бірусінкамі. Яны навучыліся капаць дрэнажы. Нялёгка гэта работа, ды без яе не абысціся — па ўсяму ўсходняму ўчастку чыгункі Абакан — Тайшэт дзесяткі кіламетраў дрэнажных умацаванняў апаясалі каварныя ка-сагоры.

Дзяўчаты навучыліся ўкладваць бетон. І яшчэ ня-мала спецыяльнасцей асвоілі, з адной тут не абыдзешся. Прырода прыгатавала для смельчакоў шмат нечаканасцей — і апоўзні, і плывуны.



лёва расказала прысутным, што калі яна была ў Індыі, ёй давялося стаць сведкай такога выпадку. Пад высокім дрэвам ляжала цяжка хворая жанчына. Становішча яе было безнадзейнае. Ля яе знаходзілася невялікая дзяўчынка, яе дачка. І раптам грывнуў гром і бліснула маланка. І тут знішчэная жанчына нейкім цудам падхапілася, ашчаперыла дачушку слабымі рукамі, прытуліла да грудзей, каб уратаваць ад небяспекі...

Вось так усе маці свету імкнуцца ўратаваць сваіх дзяцей. Вайны нельга дапусціць! Вайны не будзе, калі аб'яднаюцца ўсе, каму дорага справа міру і бяспекі! Адстаяць мір, спыніць агрэсію можна толькі ўмацаваўшы адзінства народаў усіх краін. Мір не чакаюць, мір заваёўваюць.

Барацьбіты за мір не сядзяць склаўшы рукі. Яны дзейнічаюць. На вуліцы розных гарадоў Японіі, Італіі, Злучаных Штатаў Амерыкі, Заходняй Германіі і іншых краін выходзяць дэманстранты. Яны рашуча патрабуюць ад амерыканскіх заправіў спыніць брудную вайну ў В'етнаме, не ўмешвацца ў асабістыя справы дамініканцаў, не перашкаджаць спакойнаму жыццю і працы кубінцаў. У сваіх рэзалюцыях на мітынгах і сходах прыхільнікі міру патрабуюць міру на зямлі. Яны актыўна выступаюць у падтрымку вызваленчай барацьбы народаў — гэта канкрэтныя дзеянні ў абарону міру.

Новую старонку ў барацьбе народаў за прадухіленне вайны ўпісаў Сусветны кангрэс за мір, нацыянальную незалежнасць і ўсеагульнае раззбраенне, які адбыўся ў ліпені ў Хельсінкі. Няма сумнення, што кангрэс, яго рашэнні паслужаць справе згуртавання магутных сіл нашага часу, якія выступаюць за трывалы мір на зямлі, за свабоду і незалежнасць усіх народаў. Кангрэс выпрацаваў ясную праграму дзеянняў. Цяпер справа за яе выкананнем. Савецкія людзі шчыра падтрымліваюць міралюбівую палітыку свайго ўрада і зрабляць усё для таго, каб рух за мір стаў яшчэ больш шырокі, яшчэ больш моцны. Мы і надалей будзем праводзіць палітыку міру і дружбы паміж народамі, палітыку падтрымкі барацьбы свабодалюбівых народаў.

Вялікую справу міру савецкія людзі падтрымліваюць і сваімі асабістымі ўкладамі. На адрас: Масква, Крапоткінская, Савецкі Камітэт абароны міру паступаюць грошы ад рабочых, калгаснікаў і служачых краіны. У фонд міру праводзяцца канцэрты, вечары самадзейнасці. У фонд міру пераводзяць свае ганарары пісьменнікі і мастакі. Паступаюць сродкі ад прадпрыемстваў, калгасаў. Малую ці вялікую суму кожны савецкі чалавек уносіць ад шчырага сэрца на высякародную справу абароны міру.

Няхай жыве мір на зямлі!

БІРУСІНКАЙ...

і падземныя воды—усе наро-
вцяць спыніць будаўнікі. Але
камсамольцы ўпартыя. Прай-
шлі праз камарынае пекла,
балотныя багны, двухметро-
выя снежныя завалы, прабі-
ліся праз горы, стромыя
скалы.

Чыгунка пралагла. 647 кі-
ламетраў сярэбраных рэек
злучылі два гарады—Абакан
і Тайшэт, скараціўшы адлег-
ласць былой трасы на 300 кі-
ламетраў. На трасе мужнасці
ўзняліся і ўздымаюцца но-
выя пасёлкі. Ажыла тайга,
разбудзілі яе маладыя гала-
сы. І, здаецца, нават пада-
брэла.

Але не, не верыць Валя гэ-
тай дабраце. Ведае, на сабе
адчула, якой няласкавай мо-
жа быць тайга, як стараецца
паказаць сваю ўладу, прыму-
сіць чалавека спалохацца,
здацца.

Калі ідзеш уціхамірваць
тайгу разам з таварышамі—
ведаеш адразу: нялёгка бу-
дзе, але давядзецца ўсё ж
тайзе пакарыцца. А калі
адзін на адзін?..

Дзесяць дзён паблукала ў
тайзе Валя. Тайга бязлітасна
вадзіла яе вакол адных і тых

жа мясцін. І хтосьці, здавала-
ся, зларадна шаптаў: «Ну,
цяпер усё».

— Не, не ўсё. Мяне аба-
вязкова знойдуць,—адказва-
ла дзяўчына. А калі выбіва-
лася з сёл, крычала:

— Знойдуць!

Глухое рэха ўторыла:

— Знойдуць!

Валю знайшлі. Падлячылі
і адправілі ў адпачынак у
родную Беларусь. Ну, дума-
лі, пасля таго, што здарыла-
ся, не вернецца дзяўчына на
трасу. А яна прыехала. Зноў
працуе, зноў спрачаецца з
тайгой. І лічыць сябе ўжо
сапраўднай сібірачкай.

І песні тутэйшыя, «сібір-
скія», спявае. Але вечарамі,
калі ў пакой, дзе жывуць Ва-
ля Капарыкава і Люба Шпак,
збіраюцца таварышы па ін-
тэрнату, хто-небудзь з іх
абавязкова зацягне: «Помніш,
калі я спаткаўся з табою,
зорка Венера ўзышла...» А
потым «Ой, бярозы ды сос-
ны», «Ой, Нёман, ой, бацька
мой Нёман»... Павее роднымі
беларускімі палямі, і хто-
небудзь засумуе па дому...

Тады вымаюць беларускія
часопісы, газеты. Чытаюць
голасна. Гэта як вестачкі з
родных мясцін, прывітанне
ад блізкіх і родных.

А заўтра зноў работа.

Першы поезд прайшоў па
трасе яшчэ ў пачатку года.
Сустрэлі яго як імянінніка.
Але гэта быў пробны прабег.
Шмат яшчэ трэба было зра-
біць—чыгунка будзе поўна-
сцю электрыфікавана. Зноў
дрэнажы, баластыроўка пу-



Тры сяброўкі-беларускі, тры бірусінкі —
Люба Шпак, Рая Коўшар, Валя Капарыкава.
Фота аўтара.

цей, устаноўка апор, будаў-
ніцтва станцый, пасёлкаў.
Гэта работа стала прывычнай
для Валі і яе сябровак. Калі
прыязджаюць навічкі і, ха-
ваючы свае першыя мазалі,
дзівячыся спрыту, выносліва-
сці «бірусінак», глядзяць на
іх як на гераінь, дзяўчаты
толькі ўсміхаюцца ў адказ. І
ўспамінаюць свае першыя ма-
залі, якія вось гэтак жа ха-
валі, і расчараванні і хвілін-
ную слабасць, калі хацелася
ўсё кінучь-рынуць і бегчы...
Але ўсё гэта праходзіць. А
застаецца чыгунка, якая бу-
дзе служыць людзям. За-
стаюцца дзевяць тунелей,
кожны з якіх—шматдзён-
ная барацьба з недаступ-
нымі горамамі. Застаюцца дзе-
сяткі мастоў і віядукаў. За-
стаюцца станцыі і перагоны з
імянамі Аляксандра Кашурні-
кава, Аляксея Жураўлёва,
Канстанціна Стафата. Заста-
ецца ў песнях подзвіг камса-
мольцаў шасцідзiesiąтых га-
доў.

Тайга пакарылася. Расся-
кае ранішняю цішыню гудок
рабочага пезда. І зноў
здаецца Валянціне, што кліча
ён:

— «Паспяшы-ы-ы!»

Яна спяшаецца. Вось яшчэ
адзін новы пасёлак узняўся
на яе вачах, яе рукамі—Та-
рамба. Але хутка, да 48-й га-
давіны Вялікага Кастрычні-
ка, як абяцалі камсамольцы,
траса Абакан—Тайшэт усту-
піць у строй. Скароціцца ад-
легласць паміж Сібірам і
Кузбасам, пабягуць груза-
ныя багаццем сібірскіх нет-
раў паязды.

Адышлі ў паданне палаткі,

дзе-небудзь у пасёлках, як
музейныя экспанаты, засталі-
ся вагончыкі, у якіх мерзлі
першыя будаўнікі трасы муж-
насці. Але разам з палаткамі
не адышла рамантыка. Яна ж
там, дзе жывуць рамантыкі,
людзі, што не баяцца цяж-
касцей, людзі, што ўмеюць
марыць і ісці за сваёй ма-
рай.

— Паспяшы-ы-ы!—падга-
няе паравозны гудок.

Валя пераканана—рэчы
могуць размаўляць. І на-
ват не толькі тады, «калі на
зямлю апускаецца ноч, калі
ва ўсіх вокнах гаснуць агні
і людзі кладуцца спаць». Яны
ўмеюць радавацца, калі
радуецца побач з імі людзі.
Яны сумуюць, калі сумна
чалавеку. Яны проста паўта-
раюць настрой чалавека, які
ўмее гаварыць з імі.

— Павязу-у-у!—усё часцей
крычыць Валянціне гудок. А
Валя «перакладае» сяброў-
кам: вось скончым чыгунку,
праеду па ўсёй трасе, пагля-
джу, што зроблена, і...

— Паедзеш?

— Тут будаўніку рабіць
няма чаго. Вучыцца, магчы-
ма, пайду. А можа,—у вачах
Валянціны ўспыхвае змоўніц-
кая хітрынка.—А мо на
Усць-Ілім яшчэ махну. Такса-
ма будоўля-гмах.

— Паспяшы-ы-ы! Павя-
зу-у-у!—кліча працяжны па-
равозны гудок.

Э. ЛУКАНСКАЯ

Краснаярскі край,
будаўніцтва чыгункі
Абакан—Тайшэт.

Багаты кніжны фонд Вялікаўхалодскай сельскай бібліятэкі Ба-
рысаўскага раёна. Тут праводзяцца дыспуты, канферэнцыі
чытачоў. На здымку: бібліятэкар Кацярына Іванаўна Адамейна
(справа) памагае падбраць літаратуру перадавым птушніцам
саўгаса «Мётча» Ніне Зыль і Ніне Райкевіч.

Фота А. Царлюкевіча.



МАРЬЯ Іванаўна паднялася са свайго месца. Крыху памаўчала, нібы збіраючыся з думкамі, а затым загаварыла:

— Шмат добрых слоў я тут выслухала ў свой адрас. Дзякуй за ўсё... За гонар і давер'е. У даўгу не заста- нуся...

Яна стаіць перад таварышамі па працы, невысокая, хударлявая, у жоў- тай хусцінцы, з-пад якой выбіваюцца густыя, кранутыя ўжо сівізной кучара- выя валасы. Ласкава глядзяць вялікія карыя вочы. А рукі цярэбязь гузік халата, міжволі выдаючы хваляванне.

І як не хвалявацца? Шосты год Ма- рыя Іванаўна на Мінскім аўтамабіль- ным, а вось ужо другі раз вылучаюць яе дэпутатам гарадскога Савета.

Марыя Іванаўна Лебедзева — пра- саўшчыца. Пра такіх, як яна, кажуць: урасла ў сваё рабочае месца. І гэта сапраўды так. Яна неяк адразу ўвай- шла ў калектыў. І цяпер вельмі цяж- ка ўявіць яе на іншым участку, за іншай работай. Аваладаўшы асноў- ным, 160-тонным прэсам, неўзабаве яна магла ўжо замяніць любога рабо- чага на любым прэсе свайго ўчастка сярэдняй штампойкі. А ёсць тут і вя- лікія прэсы, вышынёй амаль у двух- павярховы будынак і магутнасцю звыш 2000 тон.

А яшчэ... Пяць гадоў запар Марыя Іванаўна ўзначальвае прафсаюзную групу ўчастка. І атмасфера дружбы і чуласці, якую памагае падтрымліваць прафгрупорг, стварае добрыя працоўны настроі.

Марыя Іванаўна першая занепакоі- лася, калі прасаўшчыца Валянціна Казека не выйшла на работу. Тут жа пайшлі даведацца, што здарылася. Высветлілася — цяжка захварэла Ва- ля, патрабуюцца тэрміновыя і сур'ёз- ная аперацыя. Не пакінулі ў бядзе сяброўку. Наведвалі яе, трымалі ў курсе ўсіх навін, арганізавалі матэ- рыяльную дапамогу, усялялі ўпэўне- насць, што яна здолее перамагчы хваробу і вернецца ў родны калектыў. І не было, здавалася, для гэтых лю- дзей большай радасці, чым вяртанне Валянціны ў цэх.

— Вось яны, мае лекары, — гаво- рыць яна, паказваючы на Марыю Іва- наўну і сябровак. — Без іх падтрымкі не ведаю, што было б са мной...

Гады жыцця — а Марыя Іванаўна сустрэла ўжо 44-ю вясну — пераканалі яе, што чалавечы сэрца чулае на клопаты і цяпло. Укінеш у яго добрае семя — і адгукнецца яно добрай спра- вай. Няхай не адразу, няхай пройдзе час, але важны вынік, важна захаваць чалавека, захаваць яго для справы, для калектыву. Хіба ж гісторыя з на- ладчыкам Леанідам Астапковічам не пацвярджае правату і жыццёвую муд- расць прафгрупорга?

На работу Леанід часта выходзіў пад чаркай, абавязкі свае выконваў нядбайна. Былі выпадкі, калі нават штампы абрываўся. На ранішніх ля- тучках, што праводзяцца на ўчастку, штодня да пачатку змены і дзе вя- дзецца размова аб дні мінулым і зада- чах наступнага, не раз чуліся галасы:

— Навошта з ім цацкацца, не ма- ленькі, сам павінен разумець, што да чаго. Мож сарвацца штамп і каго-не- будзь забіць.

СЭРЦА І РУКІ

— Вядома, таварышы, усё гэта так, — спакойна прарэчыла Марыя Іва- наўна. — Але што будзе з Леанідам, калі застанецца ён па-за калектывам? Давайце і пра гэта падумаем.

І зноў шчырыя размовы, задушэў- ныя гутаркі... І так дзень у дзень, па- куль не змяніўся Леанід. Сям'ёй аб- завёўся, дзіця ёсць. І хоць працуе ён цяпер на ўчастку дробнай штампойкі, не забывае тых, хто абразуміў яго.

Часта бывае — заканчваецца змена, але не заканчваецца працоўны дзень Марыі Іванаўны. Цэх уключыўся ў паход за высокую культуру вытвор- часці. І як член цэхавай камісіі разам з іншымі штодзённа правярае яна стан чыстаты і парадку на ўчастках. І гэта не простая фармальнасць. Трэба ўсё ўлічыць, усё ўбачыць, пагаварыць з людзьмі і выставіць аб'ектыўную ацэнку: за ўсім сочыць шмат зацікаў- леных вачэй, і памыліцца нельга.

Лебедзева яшчэ і член жансавета цэха. Ёй даручаны клопаты аб паспя- ховасці дзяцей таварышаў па калек- тыву. І тут сяброўкі не памыліліся ў выбары.

Шмат клопатаў было ў слесара Мі- калая Смірнова з сынам Колям: хлапчук дрэнна вучыўся, парушаў дысцыпліну. Марыя Іванаўна стала вядома і пра гэта, бо яна падтрымлі- вае сувязь са школамі. Перапрабавалі розныя сродкі, але нічога не змяніла- ся. І тады Марыя Іванаўна вырашыла запрасіць Колю ў цэх.

Сустрэча адбылася. Хлопца здзівілі размеры цэха, пабудаванага са шкла і бетону, мноства разнастайных ма- шын, каля якіх упэўнена працуюць людзі. І строгі ва ўсім парадак. Ма- рыя Іванаўна бачыла: хлопец гля- дзіць на ўсё шырока раскрытымі ва- чыма.

— І мой бацька тут працуе?..

— Не проста працуе... Тэхніка, якую ён абслугоўвае, ніколі не падво- дзіць: твой бацька, Коля, у даскана- ласці валодае прафесіяй. А веды, ра- зумееш, адкуль узяў? Ён шмат і з на- рысцю вучыцца...

Убачыў Коля ў той дзень і рабочае месца бацькі, пачуў пра яго і водгукі таварышаў. Яшчэ шмат разоў сустрэ- калася са сваім падапечным Марыя Іванаўна і супакоілася толькі тады, калі пераканалася — Коля прыйдзе ў наступны клас.

Марыя Іванаўна яшчэ раз поўнай мерай адчула радасць ад выкананага абавязку. Вядома, часу на ўсё гэта ідзе нямала. Але і пры ўсёй сваёй за- нятасці яна ніколі не забывае пра свае дэпутацкія абавязкі.

Праўда, спачатку, ідучы на дэпу- тацкі прыём, хвалявалася: а што, калі не разбіраецца, калі не здолее растлу- мачыць, прыняць рашэнне, дапамаг- чы?.. Зараз хваляванняў стала меней,

адказнасці — болей. Пасля кожнай но- вай сустрэчы з выбаршчыкамі, пасля кожнай закончанай справы, выраша- ной скаргі ў Марыі Іванаўны мацнее ўпэўненасць, вера ў свае сілы, расце пачуццё задавальнення ад таго, што яна патрэбна людзям.

Так было, калі нармальна пачала працаваць лазня па вуліцы Чалюскін- цаў. Так было, калі палепшылася, пасля праверкі і прынятых мер, вода- забеспячэнне раду дамоў на Зялёным Лузе, папраўлены дарогі і пад'ездныя пуці. Так было яшчэ шмат і шмат ра- зоў. І ёй, былой партызанцы, якая добра памятае скрыпучыя вазы бе- жанцаў, цішыню мёртвай, дашчэнтэ спаленай роднай вёскі Пагарэлае, што на Магілёўшчыне, асабліва дарагія гэтыя новыя дамы і вуліцы, школы і інстытуты, скверы і паркі, якія поў- няцца радаснымі галасамі жыцця.

...Калі вам давядзецца быць на Мін- скім аўтамабільным, то, пераступіўшы парог прахадной, вы ўбачыце завод- скую Дошку гонару. А на ёй — парт- рэт лепшай прасаўшчыцы і актыўнага грамадскага работніка Марыі Іванаў- ны Лебедзевай — чалавека са звычай- ным лёсам, шчодрым сэрцам і нястом- нымі рукамі працаўніцы.

Л. МЯРСОН

Марыя Іванаўна Лебедзева (злева) з прасаўшчыцай Ні- най Белавусавай.





Велогонкі на приз часопіса «Работніца і сялянка». Гоншчыцы набліжаюцца да фініша. Лідэрам гонкі стала майстар спорту мінчанка Дар'я Парфёнава.

НА ПРИЗ «Работніцы і сялянка»

Сёлета веласіпедныя гонкі на приз часопіса «Работніца і сялянка» былі ўпершыню праведзены ў Віцебску. У спаборніцтвах прынялі ўдзел каманды ўсіх абласцей рэспублікі і г. Мінска. Нягледзячы на дажджлівае і халоднае надвор'е, з добрым часам індывідуальную гонку на 20 км выйграла ўрач Мінскага абласнога ўрачэбна-фізкультурнага дыспансера Клаўдзія Кузняцова, другая на фінішы была прадстаўніца г. Мінска трэнер абласнога савета ДСТ «Чырвоны сцяг» Вера Бярозавік і трэцяя — віцеблянка Валянціна Шабуніна. Сярод дзяўчат мацнейшымі аказаліся віцеблянінкі Валянціна Кухцінская і Ларыса Капачова, якія занялі адпаведна першае і другое месцы, трэцяе заваявала мінчанка Элеанора Януковіч. Групавую гонку на 50 км першай закончыла мінчанка Дар'я Парфёнава, Другой фінішавала Вера Бярозавік і трэцяй — Вера Дзёміна.



Сярод дзяўчат мацнейшая была Валянціна Кухцінская. Агульнакаманднае першае месца заняла каманда г. Мінска. Ёй і ўручан пераходны приз «Работніцы і сялянка».

Усім пераможцам уручаны каштоўныя падарункі.

Г. МІХАЙЛОУСКІ,
галоўны суддзя спаборніцтваў, суддзя рэспубліканскай катэгорыі.

Дар'я Парфёнава, Вера Бярозавік і Вера Дзёміна — пераможцы велогонкі на приз часопіса «Работніца і сялянка».

ДОБРЫ СЛЕД

Мікола ГРОДНЕЎ

Нарыс

Колькі гадоў будзільнік не звініць досвіткам. А пятай гадзіне раніцы, у будні і ў выхадны, Ева Сысоеўна Гаўрыліна прачынаецца сама.

У такую рань дзеці (іх чацвёрэ) яшчэ соладка спяць, а яна, маці, акраец хлеба, скварку сала ці пляшку малака ў сумку і — гайда на работу.

Ева Сысоеўна — неспакойны чалавек. Скажам, спазніліся падвезці бульбу — бяжыць сама да брыгадзіра, святло пагасла ў свінарніку — лезе сама пробкі правяраць, свінаматку трэба выбракаваць — едзе да дырэктара саўгаса. Але не ўсё робіцца, як у казцы. Пад ляжачы камень вада не падцяе, без руплівай працы мары не здзейсяцца.

Паднімецца сонца, прачнуцца дзеці. Меншанькі Сярожа спытае: «Дзе мама?» Старэйшая дачка Валянціна — студэнтка сельскагаспадарчага тэхнікума — скажа з гонарам:

— Наша мама даўно на рабоце.

А суседкі спачувальна ківаюць галовамі: «Удава!»

Удава! Колькі жалю, бяды і слёз спрадвечна затаіла гэтае слова. Удава — бедная галава. Удавіная і сякерка не сячэ, удавіная кароўка і малака не дае, — казалі раней.

Ні адна ўдава нікому не пажадае застацца ўдавой. Крыўдна і горка без маці змаладу. Крыўдна і горка і без мужа.

...У садзе цвілі яблыні, пад Юхнавым у аकोпе Алёша Канстанцінаў прасіў: «піць, піць...» А Ева Канстанцінавай у бацькавай хаце сніўся сон: быццам Алёша стаіць пад акном з букетам чаромхі і пытае: «Ева, скажы, дарагая... хлопчык ці дзяўчынка? Калі хлопчык...»

— Віцькам назвала. Харошанькі такі. Увесь у цябе.

Спявалі салаўі на досвітку, спакойна спаў хлопчык, а ў маці, Евы Сысоеўны, нясцерпна балела сэрца. На свеце з кожнай хвілінкай усё больш і больш становілася сірот і ўдоў. Ішла вайна.

Зімою, калі Віцька стаў вымаўляць: «тата», асцярожна пастукалі ўначы. Ева падышла да акна і нібы пазнала знаёмы голас.

— Алёша, ты?

Увайшлі трое. Малодшы, што адразу зняў шапку, спытаў у Евы, ці жонка яна Аляксея Канстанцінава, потым з жале зігнуў ёй у вочы.

— Мы з Алёшам разам ад Масквы ішлі. Пад Юхнавым пры выкананні баявога задання Алёшу...

То быў першы ўдар. У семнаццаць гадоў — удава...

Нядоўга давялося Віцьку пабыць сіратой. За сувязь з партызанамі Еву Сысоеўну і яшчэ некалькі чалавек з вёскі арыштавалі. Учынілі допыт. Ніхто не выдаў партызан. Тады фашысты заганялі пакутніц нанач у бетонную яму. Па грудзі напусцілі вады. А ў Евы на руках грудное дзіця, Віця. Праз які момант вада стала пакрывацца лёдам.

Пад раніцу Віця сканаў на матчыных руках...

Пасля вайны прыйшоў дадому Ілья Гаўрылін. Столькі дзяўчат было, а ён — да ўдавы.

Пажаніліся. Кожны дзень на работу ў калгас: Ілья за плугам, Ева — за бараной. Ілья з касой, Ева — з сярпом. Праз колькі год калгас трохі акрэп. Там сям'я пачала прыбаўляцца: спярша нарадзілася Валянціна, потым — Ніна і Люба. Ілья хацеў сына.

У той час Ева Сысоеўна збіралася парадаваць мужа чацвёртым.

Быў выхадны дзень. Ева Сысоеўна прыйшла раней з фермы, Ілья — з сенажаці. Надвячоркам сабраліся разам у кіно. Выйшлі на вуліцу — а якраз п'яны сусед, Баравік, за некім гнаўся з дубовым калом. Памкнуўся Ілья суняць яго, вырваць з рук кол.

Удар быў раптоўны... І Ева Сысоеўна засталася зноў удавою, а дзеці — сіратамі.

Ілью Гаўрыліну не давялося пабачыць сына, Сярожу, які нарадзіўся неўзабаве.

Горкі лёс удавіны. Дзеці дробныя, быў небагаты калгас, стаў саўгас, ды і той на падсесе ў дзяржавы.

Нейкі час Ева Гаўрылінай давялося працаваць бухгалтарам у калгасе. Прыкінула, колькі абыходзіцца ў аддзяленні імя Вароўскага кілаграм свініны. Не паверыла свайм падлікам. Удакладніла ў заатэхніка. Дзіву далася: дзешавей купіць у магазіне, чымся гадаваць у саўгасе.

Падзялілася думкамі з дырэктарам саўгаса Віктарам Андрэевічам Ільянковым. Той на развітанне, перш чым паціснуць яе руку, сказаў: «Вы выдатны эканаміст, Ева Сысоеўна». Сеў у кабінку грузавіка і паехаў.

«Эканаміст, — горка ўсміхнулася ўслед дырэктару Гаўрыліна, — такі эканаміст у нас кожны рабочы».

Праз тыдзень прыехаў да Гаўрылінай дырэктар зноў. Угаворвае на новую работу: брыгадзірам свінафермы.

Колькі год Ева Сысоеўна працавала на ферме буйной

рагатай жывёлы. Прывыкла, з даяркамі зладзілася. А на свінаферме пачынай усё спачатку.

— Трэба, Ева Сысоеўна, — шчыра сказаў дырэктар.

— Ну, калі трэба, то паспрабую і тут, — пагадзілася Гаўрыліна.

На паліне сярод лесу за два кіламетры ад вёскі Латкалонія спярша пабудавалі адно памяшканне і завезлі пяцьдзсят свінаматак. На другі год другое, на трэці — трэцяе і чацвёртае. На былой пусты ўтварыўся жывёлаводчы гарадок.

Семнаццаць чалавек штату і больш тысячы свіней.

Падлічыла — свініна дарагая. Інакш і не магло быць. За год асноўная свінаматка прыводзіла па сем парасят, разавая — тры.

«Што рабіць? — разважала Гаўрыліна. — Скараціць штат? Гэта не выйсе. Трэба павялічыць пагалоўе!»

Падзвігам прывыклі лічыць адвагу ў небе, мужнасць і стойкасць у моры. Месца для падзвігу ёсць усюды.

Ева Гаўрыліна да вайны закончыла сем класаў. Пасля было не да вучобы. А цяпер на ферме, не ўзброіўшыся навукай, усяляючы паспрабую дамагчыся, каб свінаматка ў год прыводзіла хоць па чатырнаццаць парасят.

Толькі пасля нястомнай, руплівай працы можна ўбачыць усходы на ніве, што засеяна табой.

У чырвоным кутку сабраліся ўсе, хто працуе на ферме. Агапа Перапечанка, Ганна Шляева, Аляксандра Перапечанка і астатнія свінаркі думалі, калі дырэктар саўгаса пахваліў на сходзе работу жывёлаводаў у аддзяленні імя Вароўскага, то Гаўрыліна таксама не пашкадуе добрых слоў. А яна быццам на тым сходзе не была.

— Дык што, бабанькі, далей рабіць будзем? — пачала Гаўрыліна. — Плысці па цячэнню, пакуль папросяць нас адсюль, ці па сапраўднаму закатаем рукавы?

Жанкі перагледзіліся. Агапа Перапечанка паціснула плячыма. Усе ж гэтак стараюцца, пахвалы заслужылі! — і трэба ж слухаць такое: па цячэнню плывем.

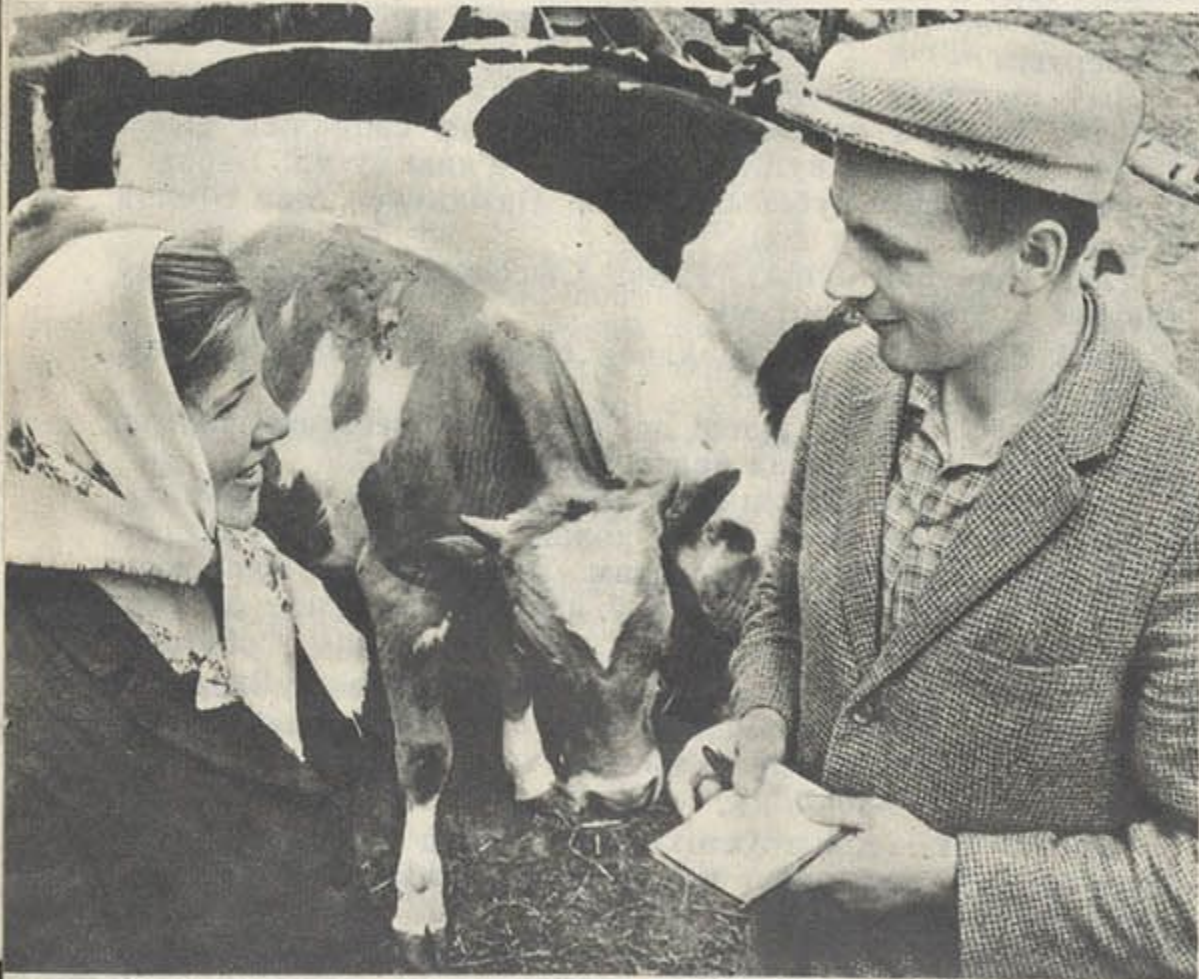
— А па сем парасят ад свінаматкі — гэта што, не па цячэнню? — прадаўжала Гаўрыліна. — Гэта ж курам на смех.

— Ці ж я загадаю маёй Пенelope, каб яна па дваццаць парасят у год прыводзіла, — тоненькім галаском праспявала Ганна Гудзенка і засмяялася. Яна спадзявалася, што ўсе зарагочуць, але на жарт ніхто не звярнуў увагі.

— Ты мне вось што скажы, Ганна, толькі чэсна скажы, — на поўным сур'ёзе звярнулася да яе Гаўрыліна. — Працуеш ты добра, стараешся. А вось ці чытаеш кніжкі якія?

100 цялят адкормлівае штогод перадавая работніца налгаса імя Калініна Пінскага раёна Марыя Маней.
На здымку: Марыя гутарыць са старшым заатэхнікам налгаса Н. Кошар.

Фота Ул. Лупейкі



— Як у дзеўках была, чытала. І пра любоў і пра вайну. Цяпер да кніжак рукі не даходзяць.

— Во-во, — перабіла Гаўрыліна. — І я так думала. Хто б сказаў: цёмная маладзіца памылялася. А нам памыляцца больш нельга. Увесь сакрэт — каб Пенelope не сем, а дваццаць парасят у год прыводзіла. Карацей, з сённяшняга дня пачнем павышаць сваю кваліфікацыю, вучыцца. Па кніжках. Калі на заняткі заатэхніка будзем запрашаць, а калі — самі.

Ніхто не прэрэчыў: вучыцца, дык вучыцца. Бо ведалі: за што ні возьмецца Ева Сысоеўна, яе руплівасць дасць багаты плён.

Летась на асноўную свінаматку атрымалі па 23, а на разавую — па 11 парасят.

Пра Еву Сысоеўну Гаўрыліну, пра яе перадавы вопыт загаварылі на Быхаўшчыне. Запрасілі на раённую нараду, а на нарадзе — выступі, маўляў, падзяліся вопытам.

Узышла на трыбуну. А што казаць? Як дасягнула такіх паказчыкаў — сакрэт вядомы. Старалася і дасягнула. Ну, а калі стала перад людзьмі, што было на душы, тое і сказала:

— Я разумею, што мы сабраліся тут не для таго, каб адбыць радыжку. А каб рахубу мець. Ну, а калі так, то я спярша цюкну раённаму начальству. Вось нас вазілі на экскурсію ў калгас імя Ільіча. То я не разумею, чаго вазілі. Паказваць свінаферму ці загадчыка свінафермы таварыша Муханава? Дзядзька ён — спраўны, а ферма якая? Памяшканне не прыстасавана, свінаматкі не падабраны. І — на экскурсію туды! Радыжку, як гаворыцца, адбылі. Пахвалілі Муханава. А за такую арганізацыю справы на ферме яму нават мала крытыкі. А толькі што адбыўся сакавіцкі Пленум нашай партыі. На ім ясна было сказана: даволі балбатні і пустазвонства.

У зале апладысменты, смех, а ў прэзідыуме — няёмкае маўчанне.

— Вы раскажыце людзям пра свой вопыт, — пачуўся голас.

Было чым пахваліцца Еве Сысоеўне Гаўрылінай. Сёлета на ферме больш за дзве тысячы свіней, а надалей планы — каб яшчэ памножыць пагалоўе. Ад кожнай свінаматкі атрымліваць да трыццаці парасят за год.

Праз вёску Кузькавічы амаль кожны дзень натужліва сапуць грузавікі — вязуць экскурсантаў да Гаўрылінай.

Шчодры чалавек — Ева Сысоеўна. Усё добрае, перадавое перадаць людзям — вось яе жаданне. Каб усе калгасы і саўгасы давалі дзяржаве дзяшовую свініну. І як мага болей.

...У той дзень экскурсантаў не было. Ева Сысоеўна паехала ў Вараніно да дырэктара саўгаса. Не ў госці, а сварыцца: колькі разоў прасіла, каб у чацвёрты свінарнік правесці падвесную дарогу. Дырэктар адказваў:

— Не ўсё адразу.

На гэты раз выбралася, як кажуць, з эканамічнымі выкладкамі. На ферме працуюць 17 чалавек. У сярэднім кожны атрымлівае па сто рублёў у месяц. А калі б падвесці падвесную дарогу ў свінарнік, пяць чалавек са штата можна скараціць. Гэта якая была б эканомія!

У той жа дзень якраз і дырэктар саўгаса выбраўся з'ездзіць да Гаўрылінай. Таксама не ў госці, а ў сваты. «Высватаць» Еву Сысоеўну Гаўрыліну на больш высокую пасаду: каб яна наогул ведала свінагадоўляй у саўгасе. Большы аклад будзе атрымліваць...

Сустрэліся пасярод дарогі. Дырэктар супыніў «газік», Гаўрыліна — грузавік. Выйшлі, павіталіся.

— Я да вас, Ева Сысоеўна.

— А я да вас, Віктар Андрэевіч.

Гаворка была доўгая. Абодва павышалі голас і абодва разводзілі рукамі. Нарэшце дырэктар даў слова:

— На гэтым тыдні падвесная дарога будзе ўстаноўлена.

— А потым я падумаю наконт павышэння, — адказала Гаўрыліна.

Дырэктар стрымаў сваё слова. Стрымала і Гаўрыліна: падумала, разважала і вырашыла, што яна прынясе больш карысці саўгасу на свінаферме ў вёсцы Латкалонія.

Сонца ўзыходзіць з-за лесу. Кожную раніцу па роснай сцежцы спяшаецца на ферму Ева Сысоеўна. Летні дзень доўгі. А ўсё не хапае часу: трэба ж управіцца ўсюды — на ферме і дома. Стараецца рабіць так, каб кожны яе дзень памог уздыму саўгаса, пакінуў добры след. Такі яе характар.

Саўгас «Вараніно»,
Быхаўскі раён.



ЭНХІЛЬДА

Герберт НАХБАР

Апавяданне

Мал. К. Ціхановіча

Герберт Нахбар — прадстаўнік маладога пакалення нямецкіх пісьменнікаў. Сваю творчасць ён з самага пачатку звязваў з жыццём працоўнага чалавека. Галоўная тэма яго творчасці — станаўленне новых, сацыялістычных адносін у жыцці і працы рабочых і сялян Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі. Раман Г. Нахбара «Вяселле на Ленэкен» быў перакладзены на рускую мову і змешчаны ў часопісе «Иностранная литература».

НА падымалася з першымі пеўнямі. Апанала сукенку, мазолістымі рукамі завязвала канцы кароткага грубаватага фартуха. І калі певень крычаў у трэці раз, яна ўжо завіхалася на кухню. Яна завіхалася, а думкі яе луналі дзесьці далёка, — не хацелася думаць пра тое звычайнае, што будзе ў гэты, абвешчаны пеўнем, новы дзень. Паззія працы не захапляла яе, Энхільду Гандман. Навошта забіваць сабе галаву будзённымі справамі? А ўсялякія там пачуцці трэба, на яе думку, завязаць у мяшок, прычапіць да яго камень і кінуць у вір. Энхільда заўсёды прыкідвала, што прынясе ёй кожны новы дзень, і гэтае што пераводзіла на грошы.

Агрубелымі пальцамі яна асцярожна ставіла на стол кубкі і талеркі, шлёпаючы босымі нагамі па цаглянай падлозе кухні. Соваючыся па кухні, яна не забывала зазірнуць у запаветную скрыначку, дзе ляжала ашчадная кніжка, і, паднёсшы яе да самых вачэй, доўга і пільна ўзіралася ў кожную лічбу...

Лета пазалаціла жытняе поле. Праўда, спачатку засуха, а пасля нечаканая ліўні крыху пашкодзілі пасевы, але ўсё ж жыта на шасці моргах Энхільды было добрае. Поле пачыналася амаль ля самага ганка яе дома, там, дзе рос велізарны раскідзісты дуб, што бараніў чаротавы дах ад ветру. Калёсы, сабачая будка, куча гною ля хлява — усё было на сваім месцы ў сядзібе Гандманаў.

На ашчаднай кніжцы Энхільды значылася сорак чатыры тысячы марак. Лічба гэтая расла, ужо шмат гадоў да гэтых тысяч

штомесяц прыбаўлялася дзвесце марак яе і Вільгельмавай пенсіі. Дні наведвання ашчаднай касы былі для Энхільды амаль святочнымі. Яна ехала ў горад на ўласным кані. Сядзячы ў вазку, Энхільда пазірала на пракожных пагардліва — разам з ростам зберажэнняў расла і фанабэрыстасць.

Энхільда і Вільгельм у маладосці былі батракамі ў gros-баўэра Мельхніка. Адночы п'яны Мельхнік падараваў сваёй батрачцы Энхільдзе зямельны ўчастак. Здарылася гэта ў той год, калі ў Мельхніка згарэла гумно і ён атрымаў буйную страхоўку. У вёсцы гаварылі, быццам гумно падпаліла Энхільда. Гаварылі і аб тым, быццам Мельхнік заляцаўся да сваёй батрачкі. Энхільда на ўсе гэтыя размовы не звяжала. Бадай, толькі ёй адной было пэўна вядома ўсё, але яна і тады ўжо ўмела маўчаць. Шэсць моргаў зямлі, тры моргі пашы, дом і хлеў каштавалі гэтага маўчання. Яна ведала толькі адно: старасць яе і Вільгельмава забяспечана. А на тое, што яе шэсць моргаў жыта ўразаліся клінам у поле кааператыва, яна не звяртала ніякай увагі. Энхільда не дазволіла, каб яе жыта ўбіраў камбайн. «Нам не патрэбна саламяная сечка», — адрэзала яна старшыні кааператыва, які прапанаваў старым памагчы з уборкай.

«На старасць нам хопіць», — любіла паўтараць Энхільда. Але старасці яна пакуль яшчэ не адчувала, хоць ёй і споўнілася семдзесят. Нават самой сабе яна не прызнавалася, што спасылка на старасць — толькі так, для прыліку. Проста — запоўз у душу, яшчэ ў маладосці, чарвяк сквапнасці. Гандманы атрымлівалі ад дзяржавы пенсію, але яны не разлічвалі на яе, не верылі ў яе трываласць. Яны верылі толькі самім сабе...

Энхільда згатавала каву, нарэзала хлеба, паставіла на стол глянчок з маслам. Пасля пасунулася назад у пакой — разбудиць Вільгельма. Сказала адно слова:

— Уставай.

Вільгельм моўчкі падняўся, не спяшаючыся апрануўся, сунуў ногі ў драўляныя чаравікі. Пайшоў на кухню. Энхільда ўжо сядзела за сталом. Вільгельм таксама падсеў, наліў сабе кубак кавы, намазаў маслам лусту хлеба.

— Спарожніш глянчок і будзеш есці хлеб без масла, — заўважыла Энхільда. — Я на гэтым тыдні масла біць не буду.

Вільгельм зірнуў на кавалак хлеба, на жонку. Паклаўшы на стол нож, ён раптам шпурнуў на талерку намазаную маслам лусту, з шумам адсунуў крэсла ад стала і, грукаючы чаравікамі, выйшаў.

Энхільда і галавой не зварухнула. Яна ўзяла Вільгельмаву лусту, саскрэбла масла, кінула яго назад у глянчок. Не глянула яна на мужа і тады, калі ён зноў прывалоўся на кухню. Не варты ён таго, каб з-за яго хвалявацца. Усё жыццё так і цікуй за ім. Дзяцей у іх не было. Але ж, мусіць, ніякае дзіця не прынесла б столькі клопатаў, як гэты Вільгельм. Рассеўся і сядзіць.

— Сёння нядзеля, — кажа Вільгельм.

Жонка прыбірае са стала. Што яна можа сказаць на гэта? Чым адрозніваецца нядзеля ад пятніцы ці панядзелка? Нічым. Дзень як дзень.

— Дык што, калі нядзеля? — яна ўсё ж не вытрымлівае. — Хіба рабіць няма чаго? Курэй выпусціць, авечак выгнаць, качак накарміць! Не бубні тут, а збірайся хутчэй!

Энхільда выходзіць на двор. Яна не будзе бачыць таго, як Вільгельм крадзеца да каморы, каб адрэзаць кавалак кумпяка, але яна не сумняваецца, што ён будзе заняты менавіта гэтым. Ого, яна даўно вывучыла яго звычкі. Дурны чалавек! Але ж хіба ў мужчын ёсць розум? Вільгельм даказаў гэта

ў той дзень, калі яны ўпершыню атрымалі пенсію. На радасцях ён вырашыў аддаць зямлю дзяржаве, а самому пайсці на адпачынак. Нават раіўся накіравацца са старшынёй кааператыва. Тады толькі яна, Энхільда, уратавала гаспадарку. Ледзь зусім не сышла з дому. Вядома, разам з ашчаднай кніжкай. Хай гэты дурань застаецца адзін са сваёй пенсіяй. Вільгельм яе вярнуў ужо з вёскі. Ох і ўспала яна тады яму! Якіх толькі слоў не нагаварыла гэтаму абібоку. Не, яна не будзе служанкай жабрака, беззямельнага гультая. Не! Толькі зямля, толькі родная, свая зямелька можа даць ёй спакойную старасць...

Вільгельм, перакінуўшы касу цераз плячо, выходзіць у поле. Ззаду крочыць Энхільда. Хораша ў полі. Ластаўкі нізка над жытам носяцца. Пяшчотны, лёгкі ветрык плыве па ім ці, наадварот, жыта плыве пад ветрам. З вёскі чутны гукі губнога гармоніка.

Вільгельм узмахвае касой. І адразу прападаюць і шапаценне калосся, і губны гармонік, і ўюны-ластаўкі. Жых... Жых... Каса рэжа лёгка, смачна. Сёння гэтаксама, як учора, як пазавчора, як год, як шмат гадоў назад. Вільгельм памятае, што яна служыла яму і ў маладосці, і ў лепшыя гады сталасці. А можа і праўда не трэба нічога іншага, гэтых машын, кааператываў, грукату? Можа і праўда толькі каса павінна класці ў пракосы спелае жыта? Вось так: жых, жых... Узмах за ўзмахам, крок за крокам.

Ззаду жонка вяжа снапы. Працуе Энхільда як машына — зладжана, рытмічна, ніводнага лішняга руху. Хай вяжа. А вось касіць — гэта мужчынская справа.

Крок за крокам, узмах за ўзмахам. Кроплі поту павіслі на брыках, на барадзе, кашуля прыліпла да плячэй цёмнай плямай. Але Вільгельм не зважае на гэта: ён косіць сваё жыта. Сёння ў яго — свята. Няхай кааператары робяць што хочуць. Ён, Вільгельм Гандман, прывык верыць сабе, сваёй маладосці. Быў, праўда, час, калі і ён зацікавіўся новым жыццём, слухаў пра тое, як змяніўся свет і людзі. Але яно неяк абышло яго бокам, не зачэпіла. Няхай сабе. Вось ён косіць, яму радасна слухаць музыку касы, ён бачыць гэтае поле, устаўленае мэндлікамі крамянай збавыны. Ён хутка скончыць. Застаўся, бадай, адзін морг. Але што гэта? Чаму раптам так сціснула ў грудзях? І зямля кудысьці плыве перад вачыма? Не, не, гэта пройдзе, галоўнае — не спыняцца, махаць касой. Крок за крокам, узмах за ўзмахам.

Вільгельм яшчэ раз мянташыць касу, старанна, глыбока дыхае. Здаецца, палягчэла. Ах, дык гэта ж, аказваецца, не зямля плыве, — калоссе гнецца пад ласкавым ветрам. Зноў носяцца над жытам ластаўкі. Але ж — не, нешта змянілася. Чаму болей не пахне поле? Чаму звон касы не музыкай аддаецца ў вушах, а болям? Чаму знікла радасць? Быццам нехта сказаў: «Кінь, стары, надрывацца, прыслухайся да свайго сэрца. Хіба ты не адчуваеш, што яно вось-вось спыніцца? Чуеш, стары?»

Вільгельм ківае галавой, але не згаджаецца. Мацней сціскае касільна. Не, ён не паддасца слабасці. Яму ж асталася зусім мала, некалькі крокаў.

І раптам каса ўрэзалася ў зямлю. Усплыло ў памяці: ён, малы хлапчук, косіць бацькавай касой. І тады здарылася такое ж: дзеўбануў зямлю. Памятае, бацька тады сказаў: «Добра, сыноч, што ты яшчэ можаш не касіць». Але што гэта — бацька побач? Ён жа так добра чуў вось толькі што ягоны голас. Вільгельм утаропіў кудысьці позірк, апусціў касільна.

— Чаго стаіш? — крычыць яму Энхільда.

Вільгельм нават не звярнуўся. Ён ужо не чуе жонкі. Ён

неяк дзіўна закідае назад галаву і падае на іржышча. Апошняе, што бачыць Вільгельм, — чорны жук-гнавік. Жук расце, расце, ператвараецца ў велізарную чорную хмару, і яна, гэтая хмара, гасіць святло летняга дня...

Клопаты зваліліся на Энхільду. Трэба было адправіць некалькі паштовак: сястры нябожчыка — у Расток, яго пляменніку — у Любек, яшчэ і іншым сваякам. Энхільда пісала неахвотна. Пяро і чарніла заўсёды былі для яе прыладамі д'ябла. І таму на ўсіх паштоўках яна напісала адно і тое ж: «Сёння памёр Вільгельм. Прывізджаць не трэба. Нябожчык нічога не пакінуў. Прывітанне — Энхільда».

Яна ні слова не напісала аб тым, як сама прывезла з поля цяжкае цела нябожчыка, абмыла яго і прыбрала. Не напісала і аб тым, як плакала, калі села адпачыць...

Паштоўкі сваякам засталіся ляжаць на стале. У мітусні Энхільда забылася пра іх. Трэба было дамовіцца з пастарам, з'ездзіць у горад у ашчадную касу, прывезці ўрача, які б засведчыў смерць мужа. Многа спраў трэба было зрабіць Энхільдзе. Трэба было зрабіць, а ў душы раптам пасялілася пустэча. Энхільда адчула сябе адзінокай і бездапаможнай. Нават паветра ў ашчаднай касе страціла для яе свой святочна-прыёмны пах, які ішоў ад навадкаванай падлогі і пыльных папак.

Жыта так і засталася недакошаным. У аўторак яна пайшла ў вёску — прасіць чыёй-небудзь дапамогі. Яна нагаварыла са старым Паўлем Пінрыхам. Некалі яны сядзелі за адной партай. Размова была кароткая. Пыхкаючы люлькай, Паўль сказаў Энхільдзе толькі вось гэта:

— Вазьмі мяне да сябе — і ты не будзеш адзінокай. Я магу яшчэ працаваць.

Энхільда не згадзілася: яшчэ ў маладосці яна адмовіла Пінрыху і да гэтага часу лічыла, што зрабіла правільна.

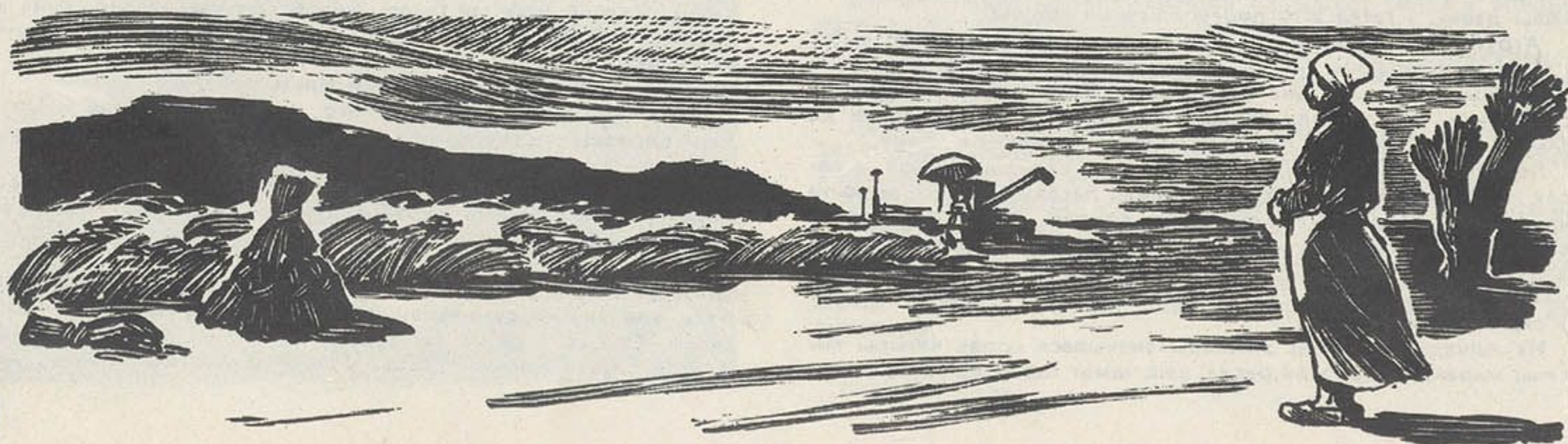
Энхільда пайшла, не развітаўшыся. Бог з ім, з жытам, няхай гніе на полі.

А ў сераду хавалі Вільгельма. За труной ішлі пастар, Энхільда, Паўль Пінрых ды яшчэ дзве бабулі, якія ніколі не прапускілі такога выпадку. На могілках Энхільда не плакала. Яна кінула тры жмені пяску на труну, пасля спакойна чакала, пакуль пастар маліўся. Яна ішла дадому і ўсё думала, што вось памёр Вільгельм і ад яго нічога не засталася на зямлі...

Пасля абеду яна выйшла з дому. Выйшла таму, што была растрывожана гулам машын. За яе клінам камбайны ўбіралі кааператывнае жыта. Колькі часу Энхільда глядзела на камбайны, ківала галавой, пасля зноў пайшла ў хату. У доме было ціха. Яна доўга сядзела моўчкі, паглыбленая ў свае думкі. Чаму так ціха ў доме? Яна падышла да гадзінніка, сарвала з яго чорную стужку, павязаную ў дзень смерці Вільгельма, штурхнула маятнік. Пасля пайшла на кухню, дастала са скрыначкі ашчадную кніжку. І раптам зноў пачула грукат камбайнаў. Яна кінула кніжку і хуценька выйшла з хаты. На полі яна падняла руку, памахала камбайнеру. Ён, пэўна, зразумеў, бо машына павярнулася да яе нязжатай палоскі. «Як усё проста», — падумала Энхільда і паволі вярнулася ў хату.

Увечары яна доўга сядзела на кухні, абхапіўшы галаву рукамі. У пакоі цікаў гадзіннік. Па твары цяклі слёзы. Раптам яна заўважыла на стале неадасланая паштоўкі — вестуны смерці Вільгельма. Энхільда прынесла ручку і на кожнай з іх прыпісала: «Аддаю зямлю і ўсю гаспадарку ў кааператыв». Вільгельм усё жыццё надрываўся і памёр у ярме ўласніка.

Пераклаў з нямецкай мовы М. НАВІЦКІ.



ЛЮБОЎ І КЛОПАТЫ— ДЗЕЦЯМ

Ёсць пад Мінскам шмат маляўнічых мясцін. Адна з іх—мястэчка Волма, дзе працякае рэчка Волма. Там расце малады сасновы лес, паветра насычана хвой. Пабудзеш там дзень—і адчуваеш сябе бадзёрым, адпачыўшым.

Некалькі гадоў запар, як толькі надыходзяць цёплыя дні, лес напаяўняецца звонкімі дзіцячымі галасамі. Сюды выязджаюць у піянерскі лагер дзеці рабочых Мінскага электратэхнічнага завода. Добра малым у сасновым лесе, на беразе ветлівай Волмы.

А зусім нядаўна побач з імі пасяліліся выхаванцы дзіцячага сада электратэхнічнага завода. Завод пабудаваны для дзяцей сваіх рабочых прыгожы двухпавярховы каменны будынак. Прасторныя пакоі заліты сонцам. Тут шмат цацак, зручнай мэблі, а галоўнае—ёсць цудоўныя выхавальнікі. З такімі, як Марыя Васільеўна Паўлюшчык і Валянціна Рыгораўна Баранова, дзецям ніколі не бывае сумна. Кожны дзень ім прыносяць штосьці новае: то яны развучваюць вершык, то новую песеньку, то ідуць на прагулку ў лес, дзе так шмат цікавага. Сёння яны

ўбачылі, як мурашкі будуць свой дом. А ўчора знайшлі палянку, усеяную рамонамі...

На дачы строгі распарадак дня. Дзеці рана ўстаюць, своєчасова кладуцца спаць, і, галоўнае, для іх заўсёды ў пэўны час прыгатавана смачнае харчаванне. Не дзіва, што многія прыкметна папраўляюцца. Пра гэта клапаціцца вопытны кулінар Марыя Нікіфараўна Акіфіна. Побач з дачай пабудаваны спецыяльны будынак для кухні. Там новае абсталяванне, гарачая вада. Марыя Нікіфараўна задаволена сваім рабочым месцам.

На харчаванне дзяцей штодзённа выдаткоўваецца больш ста рублёў. Гэтая сума складаецца са сродкаў сацстраху, дырэкцыі завода. Частку ўносяць самі бацькі.

Тут адпачывае 105 дзяцей. Зайдзіце ў спальню або сталовую—усюды чыста, утульна. Мы трапілі туды ў ціхую гадзіну, калі ўсе дзеці адпачывалі пасля абеду. Для дзяцей стаялі ў рад дзесяткі пар тапчак, сандаляў. Дзеці прывучаны да парадку—у пыльным абутку не заходзяць у пакоі. Чыстату тут падтрымліваюць няні Марыя Іосіфаўна Радкевіч, Жана Емяльянаўна Крыштановіч.

Добры дом, добра абсталяваны (ёсць паравое ацяпленне, каналізацыя). Завод выдаткаваў на гэта больш 20 тысяч рублёў. Вядома, было б шкада, каб такі будынак застаўся пуставаць на зіму. У ім можна было б адкрыць прафілакторый для рабочых завода.

— Мы думаем пра гэта, — гаворыць старшыня заўкома А. М. Вавакін. —Пытанне яшчэ не вырашана, магчыма, размесцім тут кругласутачныя дзіцячыя сад-яслі.

Ну што ж, гэта таксама добра!

Добра, калі кіраўнікі прадпрыемства так па-бацькоўску, цёпла клапацяцца пра дзяцей, самых маленькіх грамадзян нашай краіны. Хочацца, каб гэты добры прыклад падхапілі кіраўнікі іншых прадпрыемстваў.

Н. СЯРГЕЕВА

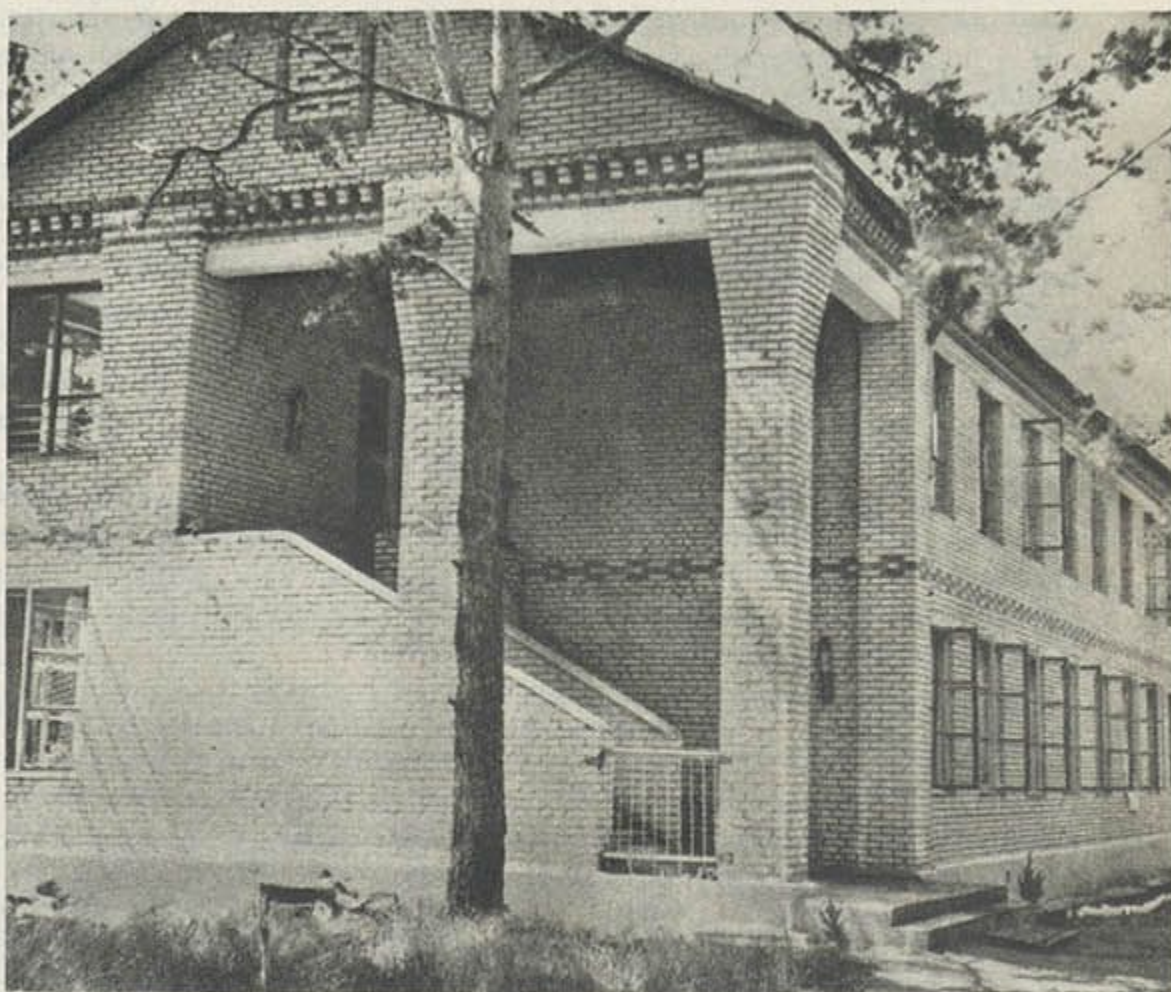
Фота Ул. Вяхоткі.



Нам весела.



Мы хаваемся ў траве.



Будынак дачы дзіцячага сада Мінскага электратэхнічнага завода.

Поўнае шчасце

Калі ў небе
Ляцяць журавы,
Па імшарах
Цвітуць журавіны,
Калі ў кветках
Усе папавы,—
Гэта шчасце
Майго палавіна.
Калі летам
Звіняць каласы
Зернам чыстым,
Як тыя слязіны,
Што як сэрца,
Як кропля расы,
То і гэта
Яшчэ палавіна.
А калі я
Вярнуся дамоў
І насустрэчу мне
Кінецца маці,
Вось тады я скажу,
Што знайшоў
Сваё самае
Поўнае шчасце.

Генадзь МІРАНОВІЧ

ГЭТА было ў час такіх жа, як і сёлета, летніх гастрольў, праўда, гадоў пятнаццаць таму назад... На суд сталічнай тэатральнай грамадскасці прывёз свае лепшыя спектаклі Брэсцкі тэатр імя Ленінскага камсамола. Сярод маладых выканаўцаў асабліва вызначалася адна невядомая датуль нікому актрыса. Яна звяртала на сябе ўвагу не толькі надзвычай мілай і прывабнай знешнасцю і абаяльнасцю, але і нейкай асаблівай чысцінёй і шчырасцю свайго акцёрскага аблічча. І тым яшчэ, што выразна несла сваю тэму ў мастацтве — тэму шчырага і гордага пачуцця, якое яшчэ больш адцянялася ўласцівымі актрысе мяккасцю і лірызмам. Гэта была Таццяна Аляксеева.

Усе мы былі ў захапленні ад яе Лізы Каліцінай у «Дваранскім гняздзе». Аляксеева стварыла паэтычны, светлы і ў той жа час глыбока драматычны вобраз юнай і чыстай дзяўчыны. Артыстка здолела вельмі скупымі сродкамі намалюваць надзвычай уразлівую натуру Лізы. У яе драме, пісала крытыка, «няма жэста, позы, няма крыку і распачы. Яе першае, а таму надзвычай моцнае, перажыванне катастрофы яе мар выяўляецца, бадай, праз вочы. Ясныя, светлыя... яны сталі раптам цёмнымі, іх засмуціла нечуванае гора».

Глыбінёй пачуццяў, шчырасцю і чысцінёй юнацкіх думак захапляла яна і ў ролі Машанькі ў аднайменнай п'есе Афінагенава.

У той жа час маладая артыстка ўзрадавала ўсіх сваім тален-

гордую батрачку Ганну. Асабліва ўдаліся артыстцы ў гэтым фільме лірычныя сцэны. Наогул, трэба сказаць, лірызм — адметная рыса таленту Таццяны Аляксеевай. Яе мастацтву ўласціва высокая чалавечнасць. Нездарма вобразы жанчын, якія стварае Таццяна Аляксеева, так хваляюць, так кранаюць гледача. Усё, чым жывуць яе гераіні, актрыса прапускае праз уласнае сэрца. Іначай яна не можа.

Разам з тым Таццяне Аляксеевай уласціва і тонкае пачуццё гумару. Мяккім гумарам афарбаваны створаны ёю вобразы ў п'есах Астроўскага і Горкага, такія, прынамсі, як спешчаная і ганарыстая, але не да канца сапсаваная натура — Алена Васільеўна ў «Жаніцьбе Бялугіна», як ціхмяная Паўла ў «Зыкавых». У гэтай адной з самых складаных ролей горкаўскага рэпертуару Таццяна Аляксеева вельмі пераканаўча паказвае, як непраціўленне і пакорлівасць вядуць да эгаізму і раўнадушнасці і ўрэшце абарачаюцца злом. Паўла не ведае і не разумее жыцця. Яна доўгі час выхоўвалася ў манастыры і міжволі засвоіла ханжаскую мараль царкоўнікаў. Яна гаворыць аб дабры, аб любві да блізкага, а сама любіць не ўмее. Яна не здольна зрабіць што-небудзь карыснае для людзей. І гэта не толькі яе віна, але і бяда. Бяда, якая карэніцца ў яе выхаванні.

А ці можна забыць яе цудоўную Паліну з «Даходнага месца» Астроўскага? Вось што гаварыў вядомы тэатразнаўца, пра-

ТАЦЦЯНА АЛЯКСЕЕВА

там пераўвасаблення. У ролі Бланш з сатырычнай камедыі Б. Шоу «Лонданскія трушчобы» яна вострымі штырхамі намалявала цынічную, разбэшчаную англічанку, верную дачку свайго бацькі Сарторыуса, хцівага і прагнага драпежніка. Прычым актрыса не захапілася яркім вонкавым малюнкам ролі, а здолела падначаліць яго раскрыццю ўнутраных перажыванняў гераіні, значна паглыбіўшы змест вобраза.

І не было нічога дзіўнага ў тым, што праз год, у наступным тэатральным сезоне, мы сустрэлі Таццяну Аляксееву ўжо ў слаўнай сям'і купалаўцаў, у акадэмічным тэатры, куды яна была запрошана на ролі маладых гераінь. Тут яна стала пераемніцай не толькі выдатных рэалістычных традыцый тэатра, але і вядучых ролей, якія яшчэ нядаўна з вялікім поспехам іграла такая цудоўная і своеасаблівая актрыса, як Ірына Фларыянаўна Ждановіч, — ролей Веры з «Апошніх» М. Горкага і шэкспіраўскай Джульеты. Хоць маладой актрысе і не ўдалося ў поўнай меры дасягнуць вышэйшага майстэрства свайго слаўнай папярэдніцы, яе незвычайнай пранікнёнасці ў гэтых ролях, тым не менш крытыка, у тым ліку і зарубешная (у час гастрольнай паездкі тэатра ў Польшчу), высока ацэньвала выкананне апошняй ролі маладой артысткай. Джульета Аляксеевай была прывабная і зграбная не толькі вонкава, яна была поўная і душэўнага характа. Асабліва ўдалася ёй сцэна на балконе, адна з самых цяжкіх і складаных.

Добрыя вонкавыя даныя артысткі, яе тонкая рэалістычная манера ігры звярнулі на сябе ўвагу і рэжысёраў кіно. Таццяна Аляксеева здымалася ў галоўных ролях такіх фільмаў, як «Зямля» паводле апавесці Ольгі Кабылянскай (у ролі батрачкі Ганны) і «Лымерыўна» (у заглаўнай ролі).

Дарэчы тут успомніць пачатак творчага шляху Т. Аляксеевай, які быў звязаны з украінскім музычна-драматычным тэатрам. З пачуццём глыбокай удзячнасці гаворыць Таццяна Назараўна пра свайго першага настаўніка, выдатнага рэжысёра народнага артыста СССР В. Васільку. Яна па праву лічыць сябе яго вучаніцай. В. Васілька быў мастацкім кіраўніком Чарнавіцкага музычна-драматычнага тэатра, які сёлета якраз гастрольваў у Мінску. У гэтым тэатры Таня Аляксеева рабіла свае першыя крокі. Тады яна таксама іграла ў «Зямлі», інсцэніраванай В. Васількам. Але іграла ролю Парасі.

Усе, хто бачыў фільм «Зямля», напэўна, памятаюць тайна заручаную з Міхаілам прыгожую і бедную, але багатую духам,

фесар В. А. Філіпаў на абмеркаванні спектакляў, паказаных на Другой дэкадзе беларускага мастацтва і літаратуры ў Маскве ў 1955 годзе:

«Я шмат разоў бачыў «Даходнае месца». Бачыў я і Бабанаву. Справядліва лічылася дагэтуль, што гэта лепшая Паліна. У п'яноўцы ж вашага тэатра (маецца на ўвазе тэатр імя Я. Купалы — Т. Б.) упершыню стала зразумела, за што і чаму Жадаў кахае Паліну. Паліна ў спектаклі ў выкананні Т. Аляксеевай не толькі добры чалавек. У гэтым вобразе адчуваецца, хаця б у патэнцыі, магчымасць яе духоўнай блізкасці з Жадавым. Апрача таго, у спектаклі Паліна незвычайна жаночая і абаяльная: такую Паліну не мог не кахаць і павінен быў кахаць Жадаў».

Каля пятнаццаці гадоў працуе Т. Аляксеева ў тэатры імя Янкі Купалы. За гэты час ёю створана шмат цікавых і яркіх вобразаў. Сярод іх былі і драматычныя, і камедыйныя, і станючыя, і адмоўныя. Самыя розныя, самыя непадобныя адна на адну. Чыстая, светлая, бескарыслівая Алёнушка ў казцы Аксакава «Аленька кветка» і бессардэчная, лжывая Тамара, якая ў самы цяжкі момант жыцця свайго мужа здраджвае яму (драма Алёшына «Палата»). Адданая ў каханні пакорная рабыня Мелі ў «Эзопе» Фігейрэда і халодная разважлівая эгаістка — Жанчына — у п'есе Хімета «Забыты ўсімі». Вынаходлівая і мэтанакіраваная Машанька ў камедыі Астроўскага «На ўсякага мудраца хапае прастаты», якая настойліва змагаецца за сваё каханне, і бязвольная, нерашучая, няшчасная Алена з драмы братаў Тур «Ён бяжыць ад ночы». Смелая, адважная і самаахвярная партызанская сувязная Вікця ў спектаклі па п'есе Крапівы «Людзі і д'яблы», Густа Фучыкава ў спектаклі «Прага застаецца маёй» і капрызная, спешчаная «мамчына дачушка» Аля ў спектаклі па п'есе І. Мележа «Пакуль мы маладыя»...

Нядаўна Таццяна Назараўна сыграла ў сатырычнай камедыі грэчаскага драматурга Дзімітрэса Псафаса «Патрабуйце лгун». Трэба адзначыць, што і ў гэтым спектаклі артыстка выявіла сталае майстэрства, ўзрадаваўшы не толькі добрым адчуваннем гумару, тонкім густам і пачуццём меры, але і дасканалым разуменнем характару свайго гераіні Джэні, гэтай дацціпнай, прывабнай і разумнай жанчыны, але бясконца вераломнай і здрадлівай. Джэні Аляксеевай адразу ж у першым жа з'яўленні лгуна Тадораса адчула небяспеку. Прыяцельскія адносіны, якія так хутка ўсталяваліся паміж яе мужам дэпута-

там Фярэкісам і Лжэтадорасам, гэтым лгуном па прызынанню, пагражаюць ёй не толькі раскрыццём яе «маленькіх жаночых таямніц», але і стратай уплыву на бязвольнага дэпутата, які да сустрэчы з Тадорасам быў цалкам у пяшчотных, але моцных руках чароўнай жончкі. Яна бачыць у Тадорасе ворага і саперніка, а з другога боку яе цешыць ягонае, як відаць, шчырае захапленне. Але здрадлівасць і вераломства гэтак глыбока ўвайшлі ў яе плоць і кроў, што нават адчуваючы да Тадораса нешта ўжо большае, чым простую сімпатыю, яна не можа ўтрымацца і, застаючыся вернай сабе, выдае з галавой свайго каханага нялюбаму і пагарджанаму мужу. І робіць гэта зусім не з меркаванняў высокай маральнасці... Такія ўжо яна, прырода пачуццяў, у разбэшчаных хлуснёй і ашуканствам прадстаўнікоў правячых класаў...

З поспехам праходзяць летнія гастролі купалаўскага тэатра, які нясе сваё мастацтва ў самую густыню народа. Сёлета ён наведвае гарады і вёскі рэспублікі і паказвае шырокаму глядачу лепшыя свае спектаклі. Але праца над абнаўленнем рэпертуару не спыняецца і ў час гастроляў. Ідуць рэпетыцыі новых спектакляў, прэм'еры якіх адбудуцца ў верасні. Сярод іх «Дзядзя Ваня» Чэхава, у якім Таццяна Аляксеева будзе іграць ролю Алены Андрэеўны. Артыстка зноў і зноў перачытвае Чэхава, імкнучыся «ўвайсці» ў той далёкі ад нас па часе, але блізкі духоўна свет, у якім жывуць складаным і не вельмі ўтульным жыццём героі выдатнага драматурга...

Не толькі зразумець для сябе іх імкненні і парыванні, але і перадаць усю гаму чалавечых пачуццяў і думак глядачу, прычым перадаць так, каб іх боль і крыўды, іх мары і спадзяванні знайшлі водгук у сэрцах нашых сучаснікаў, — задача не простая. І артыстка скіроўвае ўсе свае намаганні, усю сілу фантазіі, усю заразлівасць тэмпераменту — увесь свой талент пранікнення ў душу чалавечую на тое, каб зрабіць сваю Алену Андрэеўну чымсьці блізкай і зразумелай і нам, людзям другой палавіны дваццатага стагоддзя, людзям касмічнага веку.

Пажадаем ёй шчыра ўдачы. І будзем спадзявацца на поспех.

Т. БУШКО

Сёлета ў гасцях у мінчан пачыналі Ленінградскі тэатр імя Ленсавета, Чарнавіцкі дзяржаўны ўкраінскі музычна-драматычны тэатр імя Ольгі Кабылянскай, Гомельскі абласны драматычны тэатр, артысты польскай эстрады.

Сцэна са спектакля «Сумленне» ў пастаноўцы Ленінградскага тэатра імя Ленсавета. У ролі Валі — артыстка Н. Скамарохава, Зелянкевіча — артыст Г. Жжонаў.



Выступае польская эстрадная спявачка Крысціна Канарска. Фота Ул. Крука.



ЯН РАЙНІС

Да 100-годдзя
з дня нараджэння



Есць мастакі, падобныя да горных вяршынь: чым далей мы ад іх адыходзім, тым вышэй узнімаюцца яны ў нашых вачах. Такі Ян Райніс — вялікі латышскі паэт, драматург і публіцыст.

Асабісты лёс Райніса — народнага паэта і трыбуна — у многім склаўся драматычна. Амаль два дзесяцігоддзі свайго жыцця ён правёў далёка ад роднай зямлі, ад свайго народа — то ў царскай ссылцы, то ў эміграцыі. Да часу вяртання паэта ў 1920 годзе на радзіму рэвалюцыя ў Латвіі была задушана, а дзяржаўная ўлада апынулася ў руках буржуазіі. Ці ж гэта была не трагедыя для чалавека, уся творчасць якога прасякнута думкай аб народзе?

У творах Райніса намалеваны гістарычны лёс аднаго з невялікіх прыгнечаных народаў царскай Расіі ў эпоху бітваў паміж пралетарыятам і буржуазіяй.

Спачатку Райніс выступіў у якасці публіцыста. Гэта было ў 90-х гадах мінулага стагоддзя. Будучы рэдактарам газеты «Дыенас Лапа», Райніс узначальвае рэвалюцыйнае крыло «Новай плыні» — грамадскага руху прагрэсіўнай латышскай інтэлігенцыі. Ён перадрукоўвае ў газеце працы Маркса і Энгельса, адным з першых прапагандуе марксізм у Латвіі.

Усё сваё жыццё паэт правёў у ідэйных і мастацкіх пошуках. Іншы раз ён адступаў або спатыкаўся, аддаючы даніну песімістычным настроям. Але пры ўсім тым паэзія Райніса, справа Райніса паўстае перад намі як штодзённы подзвіг барацьбіта.

Думай о жизни,
Смерть забывая,

В бой за свободу
Вечно вступаю.

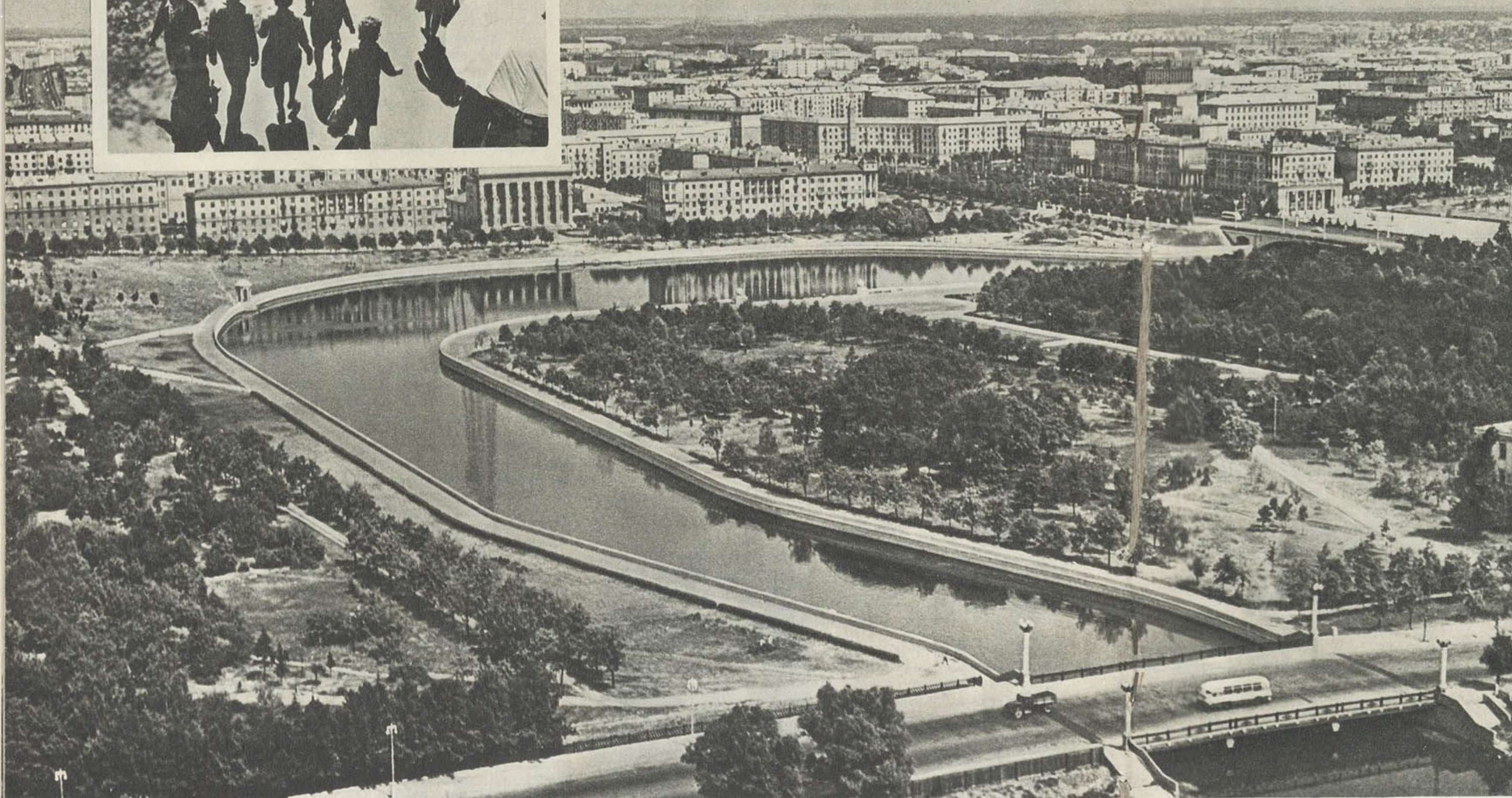
Гэтаму заповіту паэт быў верны ўсё жыццё.

Райніс пакінуў пасля сябе больш 30 кніг вершаў, 14 п'ес, мноства артыкулаў, нататак, пісьмаў. Чалавек велізарнай эрудыцыі, які вывучаў у арыгінале Шэкспіра і Гётэ, Пушкіна і Ібсена, стварыў цудоўны пераклад «Фауста», Райніс чэрпаў тэмы сваіх твораў з гісторыі свайго народа і іншых народаў. Адна з п'ес Райніса — трагедыя «Ілья Муромец» — напісана па матывах рускіх былін. Цэнтральная ідэя п'есы — думка пра тое, што які б ні быў моцны волат, ён не можа перамагчы прыгнятальнікаў без падтрымкі народа. П'есы Райніса «Агонь і ноч», «Вей, ветрык» дзесяткі гадоў не сыходзяць са сцэны, яго выдатная публіцыстычная лірыка выходзіла і выходзіла пакаленні латышскай моладзі. Многія вершы Райніса, пакладзеныя на музыку, сталі народнымі песнямі.

Магутная, усёчашчальная творчая сіла рэвалюцыйнага класа, «асноўнага класа», як называў яго паэт, — вось пра метэў агонь, які складае сарцавіну той складанай, цудоўнай і шматбаковай з'явы, якую мы называем — Райніс.

Райніс адзін з тых паэтаў, хто ў цяжкія і цёмныя гады асвятляў народу шлях уперад, хто сваёй самаадданай працай падрыхтаваў перамогу народа, хто ўклаў сваю працу ў падмурак вялікага будынка нашай культуры.

МІНСК НАШ РОДНЫ



Часта сустракаюць і праводзяць гасцей мінчане.



Мінск сёння. Цэнтральная частка горада (здымак зроблены з верталёта).

Прайшоў ліпеньскі дожджык, і плошча ля будынка гарсавета стала яшчэ прыгажэйшая.



У дзіцячым парку.



Любяць мінчане кнігу.



Фота Т. Ананьінай і Ул. Лупейкі.

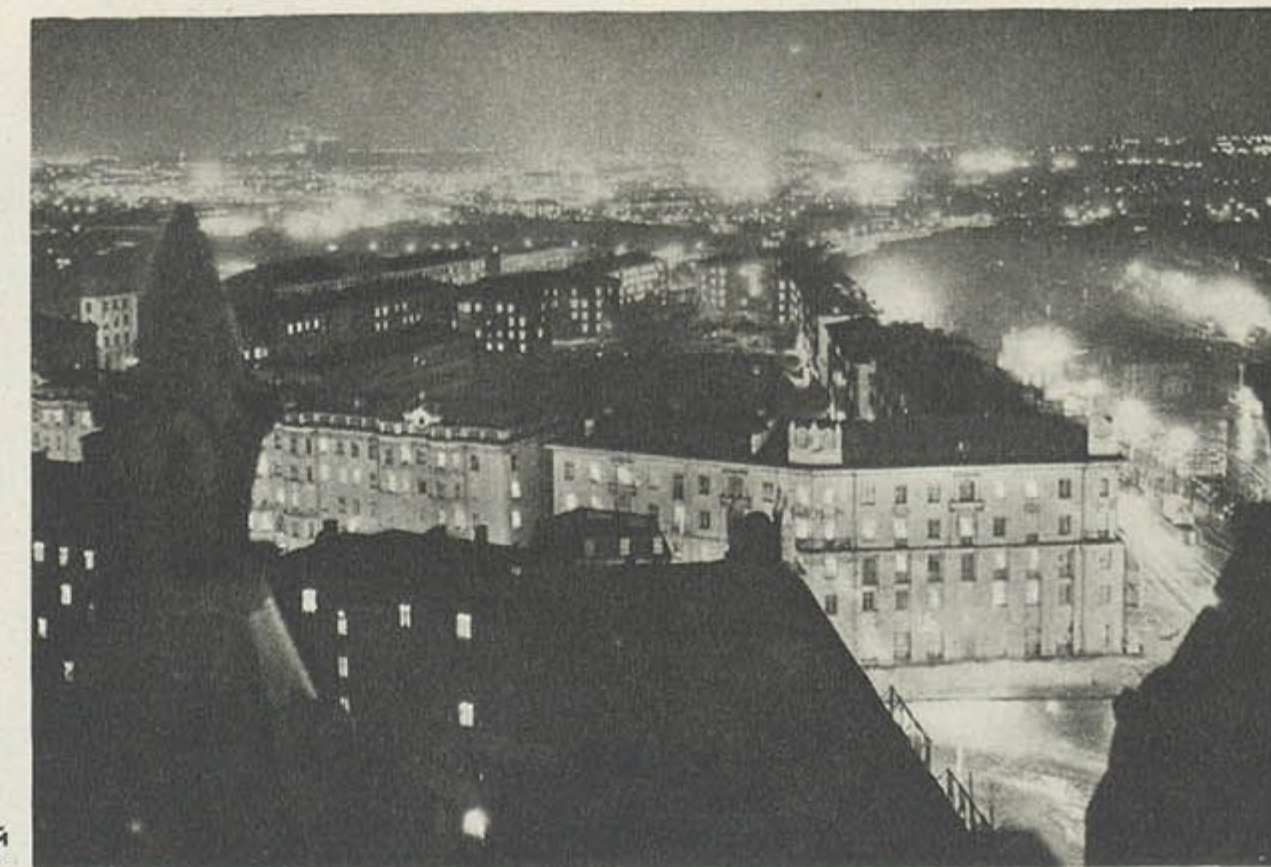


Горад наш любімы, горад сэрцу мілы,
Зноў ты нарадзіўся і няспынна рос,
Прыгажэў з гадамі, набіраўся сілы
і высока ўзняўся ў сіняву нябёс!

Ты чаруеш сэрца, горад наш любімы,
Гордаю, цудоўнай, казачнай красой,
Расцвітай на славу нашае Радзімы,
Мінск наш, неразлучны мы навек з табой!

(З песні «Мінскі вальс» на словы
А. ДЗЕРУЖЫНСКАГА).

Цудоўны наш горад і ўначы.





Марфа Непаседніца.

3 крыжам на галгофч

Міхась СКРЫПКА

Мал. А. Чуркіна

(Камедыя ў 2 карцінах)

Дзеючыя асобы:

Парфен Чмут—прасвітар, гадоў 55.

Марфа Непаседніца—«служка божая», гадоў 40.

Дар'я Поркала—50 гадоў, веруючая нядаўна.

Марына Казанок—60 гадоў, веруючая даўно.

Ляксея Гран—50 гадоў, нядаўна ўгавораны.

Апанас Хмыз—ляснік, 35 гадоў.

Рая
Лёня | камсамольцы.



Апанас Хмыз.



Парфен Чмут.

КАРЦИНА ПЕРШАЯ

Вечар. Кватэра Марфы. Рая, памыўшы падлогу, расцілае палавік.

Рая. Каб не Лёня, ніколі б маёй тут і нагі не было... (Адчыняе ў сад акно). Сад цвіце! (Удыхае). Пахата—не вытрываць!.. (Недалёка азвалася зязюля: «ку-ку-ку-ку-ку!» Жартам). Зязюля-кукуля, колькі гадоў мне ў дзеўках быць? (Зязюля кукуе без перапынку. Рая спачатку слухае, а потым затыкае вушы і крычыць: «Замаўчы, не верашчы!» Голас пад акном: «А вот жа і не замаўчу!» (Паказваецца ў акне Лёня).

Рая. Дык гэта ты, Лёнька, кукаваў!

Лёня. Я.

Рая. Я жартам гады лічыла.

Лёня. А я хіба ўсур'ёз кукаваў? Але запамятай, калі будзеш так у хаце кіснуць, то і прасядзіш у дзеўках столькі, колькі табе накукаваў. Калі хочаш, каб больш не кукаваў, вылазь у садок праз акно.

Рая (смяецца). Дзе ты бачыў, каб дзяўчына да хлопца праз акно лазіла? Хутчэй цётка Марфа стане бязбожніцай, чым я палезу праз акно. Спакон вякоў вядзецца, што ваш брат да нашага...

Лёня (узгадавана)... Вось так праз акно лазіць. (Спрытна ўскоквае праз акно ў хату). А цяпер плаці за ўлазіны.

Рая. Чым?

Лёня. А вось... (Лёня цалуе яе).

Рая (вырываецца і, злавіўшы яго за чупрыну, прыгінае галаву да долу). Будзеш другі раз?

Лёня (вырываўшыся). Ну, во сама набіваецца. (Хоча абняць, Рая не даецца).

Лёня (другім тонам). А цяпер па справе. Што з цёткай?

Рая. Ні справа, ні злева не падступіцца. Заладзіла адно: «Бог адзіны!» «Браты і сёстры ва Хрысце». (На двары чутны крокі і гаворка). А цяпер за мной. (Выскокваюць у садок. У хату заходзяць Парфен і Апанас).

Парфен. Сядай, Апанасе, ды стаў ружжо ў начарэжнік. Не гожа з такой пушкай на кут ісці.

Апанас (ставіць стрэльбу). У кожнага свой прычандал. Лёніку ружжо на ваўноу, а табе, святому айцу-прасвітару, на дурных баб—евангелле.

Парфен. Пахіснулася вера ў галовах іх неразумных, таму трэба...

Апанас. Хіцер Зміцер.

Парфен. Пабойся бога. Хопіць васьмідзесяці?

Апанас. Гэта я ўжо чуў. Кругленькую і нанцы ў ваду. І то па-сяброўску. Сам ведаеш—не зусім гэта святая справа.

Парфен (выняўшы з кішэні грошы, адлічвае). І што з табой, грахаводнікам, зробіш. На ўжо, бяры, пі кроў маю астатнюю.

Апанас (пералічвае і кладзе грошы за пазуху). Дай бог мне яшчэ столькі паўлітраў спаражніць, колькі ў цябе гэткіх «тваіх» чырвончыкаў.

У акне паказваецца і знікае галава Раі.

Парфен. Ой, нехта пад акном. (Заглядае).

Апанас. Дзіўны ты, айцец Парфен. Богу верыш, а чорта баішся. Ну, я пайшоў. (Бярэ стрэльбу).

Парфен. Значыць, слова—святая.

Апанас. Вер мне, як сам верыш богу. Усё будзе, як дамовіліся. (Выходзіць).

Парфен (адзін). Ну, здаецца, усё ідзе, як задумаў. Толь-

На беразе возера Дрывяты, побач са старажытным Браславам, размешчана турыстычная база «Браслаўскія азёры». База прапануе турыстам водны маршрут—маршрут на лодках па азёрнаму ланцугу—возера Дрывяты—рэчка Друйка—возера Цно—возера Неспіж—возера Войса—возера Струста—возера Снуды і назад. Працягласць усяго маршруту 100 км. Ён разлічаны на 6 дзён. У астатнія 4 дні турысты знаёмяцца з горадам Браславам, ездзяць у экскурсійныя паездкі ў Даўгаўпілс. Серыю здымкаў аб адным з лодачных паходаў па Браслаўскіх азёрах мы прапануем вашай увазе.

Фота Ул. Вяхоткі.

Нават калі апрануты штармавы насцюм, дзяўчаты памятаюць аб прычосцы.



Паход пачаўся. Група інструктара Аляксандра Грушы на возеры Дрывяты.



гер на астравах возера Струста.

кі б ніхто не пранюхаў. (Чутны на двары крокі). Па паходцы чую — Марфа Непаседніца.

Уваходзіць Марфа, распранаецца і моўчкі садзіцца.

Марфа. Ногі баляць, нібы іх сабакі ікламі рвуць. Сем сёл абышла. У адным адлупіць хацелі, у другім дулю ў нос падакнулі, але затое...

Парфен. Угадваю весткі радасныя. Прыйдуць да нас з вёрай.

Марфа. Прыйдзе столькі, як у Хрыста апосталаў.

Парфен (радасна). Гэта добрае знаменне. Значыць, бог нас яшчэ памятае... А як жа яны нахонт гэтага...

Марфа. Я падказала, што нават Хрыстос жыў не хлебам адзіным.

Парфен. У пару гасподзь уразуміў. А будзе мне, будзе і...

Марфа. Дай бог чутася бачыць.

Парфен (другім тонам). А як жа душы, усумніўшыся ў веры нашай праведнай, прыйдуць?

Марфа. Паабяцала, што вы нейкі чуд зробіце.

Парфен. Вудзе чуд, Марфа, сястра мая прававерная, будзе.

Марфа. А большасць усё ж пры мне наўмысна ў клуб пайшла. І Антося, і Агрыпіна, і Раман. А Мялешка ўслед словы налючы кінуты: «На тваім, кажа, прасвітару яшчэ снапы вазіць можна, а ён тут народ чмурыць». І мяне нейкай наложніцай абазваў. Што б гэта?

Парфен. Гэта значыць, што для бога ты гатова галавой наладжыць.

Марфа. А што ж, і праўда. Я для бога гатова на ўсё.

Парфен. Каб усе сёстры ва Хрысце былі такімі, а то... (Глядзіць у акно). О, здаецца, ідуць. Ты, Марфа, мяне не падвядзі. Дзе трэба, я табе міргну. У раі нам, як праведнікам, сядзець побач.

Заходзяць Дар'я, Марына, Ляксея Грак і адразу загугнявілі: «Мірам госпаду памолімся...» Усе кланяюцца прасвітару.

Парфен (перахрысціўшы іх рукой у паветры, працяжна, басавіта благаслаўляе). На веки вечныя хай не панідае вера ў госпада душы вашыя. Амінь.

Дар'я. Клікалі нас, сын божы?

Парфен. Не я, а сам гасподзь бог.

Грак. Без бога не да парога.

Марына. А мае падапечныя — Андрон і Сымон і на бога зусім забыліся...

Дар'я. І мая Аўдоця перамянілася. Нібы на яе сам люцыфер уссеў.

Парфен. Дык вось. Слухайце, браты і сёстры веры нашай. Завялася ў душах некаторых праведнікаў мікроба д'ябальская, якая точыць-раз'ядае веру ў госпада. Але гасподзь бог усюдысушы, усечуючы і бачуючы. І з'явіўся ён сёння мне ў сне прадранішнім.

Дар'я. Сам бог?

Марына. З неба сышоў, спусціўся?

Грак (ціха). Ты скажы... як на верталёце!

Парфен. І сказаў мне гасподзь бог: «Парфен, пастыр мой праведны, што гэта ў братоў і сяцёр тваіх вера пахіснулася і нячыстая сіла прачнулася? Перасцеражы людзей сваіх ад геены вогненнай».

Марфа. А як жа сябе рыхтаваць-перасцерагаць?

Парфен. Ад імя госпада бога, ад імя веры нашай праведнай я пытаю вас, рабы божыя, браты і сёстры мае, ці гатовы вы на подзвіг?

Усе падаюць на калені. Парфен міргае Марфе.

Марфа. Гатовы як адзін выпрабаваць веру нашу.

Парфен. Амінь. А цяпер устаньце і слухайце. Нас тут шасцёра, богам абраных, верай пасланных. (Усе ўстаюць).

Марфа. Выпрабуйвай душы нашы, пасланнік божы!

Парфен. Дык вось. Я наразаю шэсць роўных паперачак. (Наразае). Вось так. На адной пішам «богаўгодны» (піша). Значыць, богу ўгодны чалавек, душы якога мы самі павінны паслаць на неба, як залог нашай веры.

Грак (спуджана). Ого!

Парфен. Памолімся і прынясем яго ў ахвяру.

Грак (перахрысціўшы). Дзякуй богу, не мяне, а некага «яго».

Марына і Дар'я. О, госпадзі, даруй грахі нашы цяжкія і адвядзі руку пакарання ад рабоў тваіх недастойных.

Парфен (скручваючы паперкі). А цяпер усё гэта кладзем у камілаўку манастырскую і цягнем, што каму бог пашле. Ну! (Усе як аслупянелі, стаяць з выцягнутымі рукамі. Парфен міргае Марфе. Тая, перахрысціўшыся, цягне паперачку).

Марфа. О госпадзі, няўжо я не заслужыла такой павягі быць увесь загробны час побач з табой. (Раскручвае паперку і ўздыхае з палёгкай). Я так і знала, што не дастойна. Пуста!

Марына (цягне, ліхаманкава раскручвае. Радасна). Пуста!

Дар'я (разгарнуўшы). Пуста!

Парфен (узняўшы рукі ўгору). О госпадзі, госпадзі, уручы ў рукі мае грэшныя жрэбі табой падказаны, каб людзі веры нашанскай павярлі ў сілу веры твай.

Грак (пра сябе). Не будзь дурань, госпадзі, усучы ў яго рукі таго жэрабя.

Парфен (дрыжачай рукой цягне жэрабя і раскручвае яго). О, госпадзі! Хвала табе на веки вечныя, што не абышоў ты мяне сваёю літасцю.

Усе (урачыста, радасна і здзіўлена). О, госпадзі!

Парфен (упаўшы на калені). Збірайце ўсіх нашых братоў і сяцёр, усіх — і верных і тых, хто адступіўся, і вядзіце мяне цераз рэчку-Быстрачечку, міма дуба-волата на палю ясную, да наплічкі пахілае. І казіце мяне смерцю павольнаю. Выпрабуйвайце веру сваю.

Марфа (кінуўшыся на калені). Памолімся за айца нашага богаўгоднага, за душу яго святую.

Усе (кінуўшыся на калені). О, госпадзі! Даруй нам грахі нашы і сумненні.

Грак (радасна ўсхапіўшыся). О госпадзі! Я заўсёды верыў у тваю справядлівасць. Ты не глядзі на тое, што я ўпаў. Я спатыкнуўся, спяшаючыся да цябе. І вазьмі мяне ў свае чартогі. (Убок.) Але ж ізноў прашу: зрабі гэта як можна пазней.

Заслона.

КАРЦІНА ДРУГАЯ

Месячная ноч. Край лесу. Далёка кугакае сава. Ухкае пугач. Пачынаецца навальніца. Цемь пранізваюць маланкі. Сагнуўшыся пад цяжарам крыжа, уваходзіць Парфен, за ім маўклівы натоўп: Марфа, Марына, Дар'я, Грак, дзесятка старых жанчын.

Парфен (спынаецца, ставіць крыж і выцірае са лба пот). Вось тут, браты і сёстры мае, я павінен прыняць муні за веру госпада нашага (да Грака). патрымай, брат мой, крыж пакутніка, а я ваздам малітву богу нашаму. (Становіцца на калені і ўздыхае рукі к небу). О, госпадзі божа наш усявышні і праведны, прымі апошнюю малітву зямную ад раба твайго Парфена. (Марфа таксама кідаецца на калені, а за ёю і ўсе астатнія).

Марфа. Прымі, госпадзі, і нашы малітвы за айца вялікамуханіка.

Усе. Прымі, госпадзі!

Грак (да Парфена). А ці гатоў ты, святы ойча, прыняць муні пякельныя на крыжы не нацельным?

Дзяжурны экіпаж
варыць абед.

Базавы лагер на астравах.

Бывае, што лодкі «ходзяць» па сушы.





Лёня

Парфен распінае рукі на крыжы, які падтрымлівае Грак. Дзве старэнькія бабулі падыходзяць з малаткамі і цвікамі, пры бляску маланкі бліснулі над натоўпам нажы, і раптам амаль побач раздаецца стрэл, за ім другі. Усе пападалі, нехта войкнуў. Натоўп, рачкуючы, уцякае. У святло ад факелаў убягае Апанас і яшчэ раз страляе над натоўпам.

Марфа (лежачы, істэрычна шэпча). Свят, свят!

Дар'я. Кара божая на нас з неба спусцілася.

Мар'я. Гэта ж Ілья прарок на сваёй калясніцы.

Грак. Вы што, паслеплі. Гэта ж Апанас Хмыз, ляснік наш.

Апанас. Гэта ж які бог-Гітлер вас благаславіў чалавека на крыжы распінаць?

Усе. Прэч адсюль! Прэч! (Наступаюць на яго з палкамі і нажамі).

Апанас адступае, наставіўшы ружжо на раз'юшаны натоўп. Спатыкаецца і падае. На яго навальваюцца жанчыны.

Апанас. Бабанькі, родненькія! Што вы, ашалелі? Пашкадуйце.

Галасы. Бі яго, антыхрыста, чортам падасланага. У, сатана, прыйшоў нам перашкодзіць боскую справу рабіць.

Апанас. Што вы робіце? Дайце дыхнуць. Ружжо, ружжо не чапайце: стрэліць.

Марфа (выхапіўшы ружжо). А ну, уставай! Пусціце яго, сёстры. (Тыя пускаюць).

Грак (да Марфы). Глядзі ты на яе. Ну і ваяка! Па-боску.

Марфа. Не плявзгай абы чаго ў такі час. (Да Апанаса). Станавіся на калені і прызнавайся як на духу—кім падасланы? А ну! (Накіроўвае на яго зброю). Прызнавайся.

Апанас (кідаецца на калені). Бабанькі, родненькія, клянуся ўсімі святымі—ніхто не пасылаў, сам нарваўся.

Марфа. Апошні раз кажу, гавары! Лічу да трох...

Грак. Вось гэта баба.

Натоўп (наступае). Прызнавайся, кайся.

Апанас. Марфа, што ты робіш? Апусці дубальтоўку. Ты ж кума.

Марфа. Ніякай няма тут кумы. Тут толькі браты і сёстры. Лічу: раз... два...

Апанас (ускокнае і да Парфена). Братка, Парфен, заступіся. Ты ж аб усім ведаеш. Прызнайся аб умове...

Парфен. Браты і сёстры! Не верце гэтаму антыхрысту. Чалавек, згубіўшы веру ў бога, можа што хочаш выдумаць.

Апанас. Чакай, чакай. Дык ты адмаўляешся? Ах ты, поскудзь!

Парфен (да натоўпу). Ну, не казаў я вам! Згінь, дух нячысты. (Махнуў рукой у бок Апанаса. Натоўп кідаецца на лясніка. Апанас адступае, а потым рэзка да Парфена).

Апанас. Стойце! Хіба ж гэта па-боску? Сам мяне падгаварыў, а цяпер хочаш, каб яны мяне задушлі. Людзі, слухайце!

Парфен. Браты і сёстры, не слухайце нехрысця! Ён ротам сваім паганым можа ўсюкую хулу ізрыгаць.

Апанас. Дзецымі сваімі клянуся.

Парфен. Сам гасподзь бог мне ў сведні, што душа мая перад сёстрамі і братамі чыстая, як сляза божай мацеры. (Натоўп стаіць разгублены.) А хто твой д'ябальскі панлёп пацвердзіць? Хто? Га? (З кустоў чуюцца галасы Лёні і Раі: «Мы!» Усе абарочваюцца назад. Убягаюць Лёня і Раі).

Лёня. Вяжыце яго, абармота. Гэта ён усё падстроіў, каб паказаць вам, як цвёрда ён верыць у бога.

Мар'я. Выходзіць, Апанас праўду казаў.

Апанас. Людцы мае—праўда.

Грак. Дык вось які ён святы. Я то даўно чую, што ад яго больш гарэлкай цягне, чым святым духам. (Кідаецца да Парфена). А ну, браты і сёстры, наваліцеся на святога, каб ён не паліцеў на неба. (Апанас з Гракам, накінуўшыся на Парфена, хочучы скруціць яму рукі. Пачынаецца барацьба).

Марфа. Што вы робіце, антыхрысты. У святога айца крыж упаў. (Падыходзіць).

Грак. А ну, панакж, панакж, што там у яго за крыж? (Натоўп з ліхтарамі сходзіцца).

Дар'я. Ой, божачка. Хіба ж гэта крыж?

Мар'я. А вой-вой. Гэта ж пісталет.

Лёня. Вось пад якім крыжам ён жыў і маліўся.

Раі. Відаць, ідуць сюды, не дужа спадзяваўся на Апанаса.

Грак. Дык што ж мы тут балабонім. Гэта ж бандзюга, а не святы пастыр. Чакайце, я яго зараз сюды прытралюю. (Вяжучы у той бок, дзе знік Парфен. Чутны крыкі: «Стой! Стой, святы Вальзевул. Стой, каму кажу! Стой, страляць буду». На дапамогу Граку бяжыць і Лёня. Хутка яны вяртаюцца. Грак вядзе за каўнер Парфена).

Грак. Ну, ну, не ўпірайся, божы бугайчык, а то як перахрышчу гэтым крыжам, тут табе і аміні! (Да людзей). Што нам з ім рабіць? (Натоўп маўчыць).

Раі. А я думаю так: завядзем у сельсавет і няхай усё, як заслужыў,— па закону. (Нехта з жанчын: «Правільна! Чаго заслужыў...»).



Раі.



Ляксей Грак.

Лёня. Калі так — пайшли. (Усе рушылі).

Грак. Стойце, людзі добрыя. Прыставіць капіты, грамадзянін Вальзевул! (Усе сталі. Грак звяртаецца да Парфена, паказваючы на крыж). А гэта ж каму ты пакідаеш? Нясі на суд народны і сваю сведку, табой змайстраваную.

З натоўпу. Бяры, бяры!

Грак. Пакуль просяць—бяры. Мы па знаёмству паддадзім на плечы.

Парфен. Браты і сёстры, злітуйцеся...

З натоўпу. Не называй нас так. Войн у гушчары табе брат. (Апанас з Гракам узвалілі на Парфена крыж).

Парфен. Пашкадуйце... і так кашуля змакрэла.

Грак. Кашуля—што. Вось калі—штаны... Давай, давай, шырай крон. Не на Галгофу, можа, ідзеш, а ўніз. (Усе ідуць. Парфен з крыжам наперадзе).

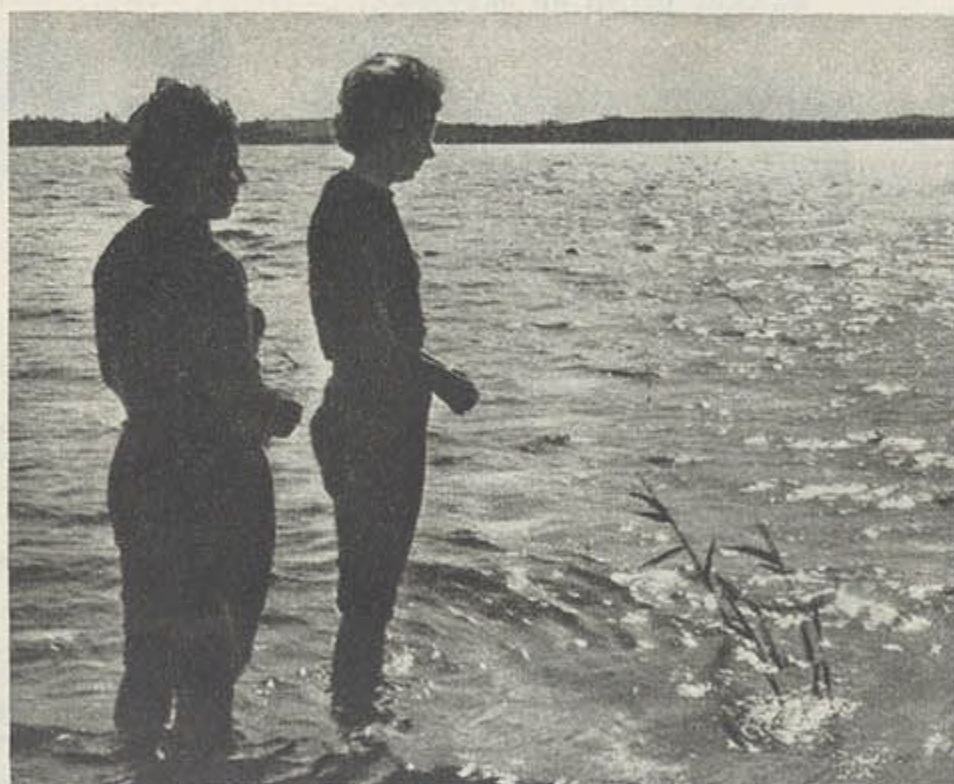
Апанас (задаволена). Ну, вось і распагодзілася. Зусім павіднела. (Да жанчын). Дык што, бабкі, хрэсны ход пачынаем, можа «алілуя» заспяваем? (Да Парфена). Гэй, ты там, святы басіла, зацягвай басам!

(У натоўпе чуцен смех. Усе выходзяць).

Заслона.

І такое бывае за абедам:
«За маму, за тату, за дзядулю...»

Прыгожыя Браслаўскія азёры.



КАЛІ працуеш з захапленнем, час ляціць непрыкметна. Не заўважала яго плыні і Марыя Бойка. Не было калі. Цэлымі днямі прападала яна на ферме. Даіла кароў, раздавала кармы, наводзіла парадак у стойлах. Калі ж выдавалася вольная хвіліна, ішла ў чырвоны куток. Тут збіраліся даяркі, Марыя выцягвала з сумкі газету або кнігу, пачынала чытаць для ўсіх.

І так дзень пры дні. Жыццё на ферме было цікавае, работа ішла весела і спорна. І вынікі добрыя былі. А Марыі хацелася большага, такога, каб усе ўбачылі, што на ферме працуюць сапраўдныя людзі, якія сэрцам хваляюць за агульную справу.

...Ціхі красавіцкі ранак. Тонкай празрыстай плёнкай ляжыць на зямлі туман. На ўсходзе вузкай залацістай стужкай займаецца зара. Марыя разам з маці ідзе на ферму. Маўчаць, быццам баяцца спалохаць казачную прыгажосць маўклівай веснавой раніцы.

Марыя ўспамінае выступленне па радыё Героя Сацыялістычнай Працы знатнай даяркі калгаса імя Жданава Лідзіі Іванаўны Асіюк. Моцна ўрэзаліся ў памяць словы: «Кожная можа зрабіць тое, што зрабіла і раблю я...».

— Мама, — ціха кліча Марыя сваю маці. Тая азіраецца на дачку. — Давайце пагаворым з даяркамі аб прыфермскім участку, пра які ўчора гаварыла па радыё Лідзія Іванаўна.

— А-а, — працягнула маці. — Гады два-тры назад я пра гэта гаварыла з жанкамі на ферме. Ніхто мяне не падтрымаў...

— Ну і што? Калі нас не падтрымаюць, самі возьмем сабе ўчасткі... Дакажам на справе, тады ўсе спахопяцца!..

— Спрытная, — усміхнулася Ганна Уладзіміраўна.

— А што!

Гутарка і на гэты раз не ўдалася. Адны даяркі адмоўчаліся, другія спасылаліся на хатнія справы, на якія і так мала часу застаецца. Так нічога і не выйшла. Але дачка і маці вырашылі не адступаць. Яны стварылі невялікі прыфермскі ўчастак. Пасеялі бульбу, бурак, брукву. Работы прыбавілася, але даяркі ведалі, навошта ўсё гэта робяць. І праца акупілася.

Прыйшла восень. Кароў паставілі ў стойлы. Калгас забяспечыў ім надзейны рацыён, а Марыя і Ганна Уладзіміраўна да таго ж штодня па вядру бульбы або буракоў кожнай сваёй карове пачалі дадаткова даваць. Усе каровы знізілі надой, толькі іхнія паранейшаму давалі многа малака. А як надышла вясна, агітаваць даярак за прыфермскі ўчастак ужо не трэба было. Усе з ахвотай узяліся за новую справу. І дзіва: тыя ж каровы, якія раней давалі за год па 1200—1500 кілаграмаў малака, сталі даваць па 2000—2500 кілаграмаў.

Да галасу маладой даяркі сталі прыслухоўвацца на ферме, лічыцца з яе думкай.

Неўзабаве ў жыцці Марыі Бойка адбылася новая падзея: яе прынялі ў рады Камуністычнай партыі. З яшчэ большай энергіяй узялася яна за справу. Хацелася працаваць яшчэ лепш. І тут яна адчула, што не хапае ведаў.



СПРЫТНАЯ

Трэба вучыцца. Марыя паступіла завочна ў Гродзенскі сельскагаспадарчы інстытут на заатэхнічны факультэт.

Настойлівая праца, плённая вучоба зрабілі Марыю Бойку паважаным чалавекам у калгасе. І калі ў ліпені 1964 года паўстала пытанне аб прызначэнні новага загадчыка птушкафермы, вылучылі яе.

Птушкагадоўля ў калгасе — галіна новая. Тут патрэбен быў настойлівы, валявы чалавек.

За кароткі тэрмін Марыя Бойка наваяла на птушкаферме належны парадак, палепшыла ўлік. Птушніцы Марыя Асіпук, Ніна Шумік і Ольга Дудзік сталі строга захоўваць распарадак дня, старанна даглядаць птушак. Справа наладзілася, куры пачалі несці больш яек.

Асаблівую ўвагу звярнулі на ўтрыманне маладняку. Да гэтага здаралася, што малыя кураняты гінулі. Марыя Бойка наваяла чысціню ў памяшканні, палепшыла кармленне, набыла неабходныя медыкаменты. І няхай на ўсё гэта спатрэбілася многа энергіі, няхай прыйшлося нават ва ўпраўленні арцелі гутарыць на «высокіх нотах», паморак куранят спыніўся.

Марыя стаіць ля акна. На сэрцы лёгка і прыемна. Усё, што патрабавалася ад яе, як ад загадчыка птушкафермы, зроблена.

А ці ўсё?.. Задумалася. Азірнулася. У паўзмроку доўгага памяшкання бялюць рады птушкі. На пярэдняй штанзе сеткі вісіць тэрмометр. Марыя мімаволі спыняе свой позірк на ім. 25 градусаў. «Ого!» — вырываецца ў яе. І неяк адразу яна адчувае гарачыню, удушлівы цяжар пераўвільготненага паветра. «Яшчэ б! — разважае яна ў думках. — Сем тысяч курэй у такім памяшканні, дзе можна размясціць толькі пяць тысяч».

Справа ў тым, што ў калгасе дзякуючы стараннай працы птушкаводаў

птушкагадоўля стала самай прыбыткавай галіной гаспадаркі. Так, кожны рубель, укладзены ў гэтую справу летась, поўнаасцю акупіўся і даў яшчэ 50 капеек прыбытку. Тады праўленне арцелі вырашыла пакінуць на зіму 15 тысяч курэй. Памяшканняў жа, пры нармальным размяшчэнні пагадоўя, хапала толькі на 10 тысяч.

Марыя адкрыла вентылятар. Шырокая плынь свежага, чыстага паветра расцяклася па памяшканні. Тое ж самае зрабіла яна і ў другім птушніку. Падумала: «Трэба заўтра ж дамовіцца з птушнікамі, каб рэгулярна праветывалі памяшканні».

Так і зрабілі. Сталі па чарзе прыходзіць на ферму а 12-й гадзіне ночы і а 6-й раніцы, каб праветрыць памяшканне. Так быў забяспечан добры паветрана-тэмпературны рэжым у птушніках.

Багатае кармленне, разнастайныя кармы: зерне, бульба, камбікорм, мяса, мел і касцявая мука далі добрыя вынікі. Куры сталі несці яйкі намнога раней, чым у папярэднія гады. Яшчэ ў лютым калгас выканаў план першага квартала продажу яек дзяржаве, а ў чэрвені — гадавое заданне. На нарыхтоўчы пункт было адпраўлена звыш 480 тысяч яек. Да таго ж, стварылася магчымасць адкарміць і прадаць дзяржаве каля шасці тысяч курэй, якія перасталі ўжо несціся. Гэта каля сямі тон дыэтычнага мяса! Па графіку такую колькасць птушынага мяса калгас разлічваў прадаць дзяржаве толькі ў канцы другога квартала.

Ранняя інкубаваная яек дазволіла калгасу наладзіць летні адкорм маладняку. Першая партыя, тры тысячы галоў, прададзена дзяржаве. Сем тысяч куранят знаходзяцца на адкорме. Значыць, ёсць поўная магчымасць датэрмінова выканаць свае планы вытворчасці дыэтычнага мяса, яек.

...Вузкая палоска зары зайграла на ўсходзе. Па кашлатых, памаладзелых пад подыхам раніцы соснах прабегаюць ветрык. Ціха-ціха. Спіць вёска... І раптам — тысячагалосы грай пеўняў, сокат і кудахтанне курэй абудзілі прасцяг. Заварушылася вёска, пачаўся новы працоўны дзень.

Закіпела работа і на птушкаферме. Марыя Рыгораўна Бойка, Ольга Якімаўна Порхал, Вера Дзмітрыеўна Кандрацюк і іншыя птушніцы ўжо тут. Загулі электраматоры, уздоўж памяшканняў паплылі ступені транспарцёраў. Пачынаецца птушынае снеданне. А адтуль, з глыбіні памяшканняў, па іншых стужках транспарцёраў, як падзяка за руплівую працу птушніц, няспынным белым струменем коцяцца яйкі...

Ул. КУЛАКОВ

Калгас «Пагранічнік»,
Брэсцкі раён.

КАБ МУЖЧЫНА БЫЎ УВАЖЛІВЫ, АДДАН Ў

ЯКАЯ дзяўчына, скажыце, не марыць стрэцца і ісці па жыцці з такім спадарожнікам, з такім мужчынам? ...Адна мая знаёмая неяк мне расказвала: — Учора мы былі ў тэатры. Я з мужам і Ларыса Васільеўна з сынам. І Ларыса Васільеўна так пры нас адчитала сына...

— Чым ён правініўся?

— Хлапчук не падаў ёй у гардэробе паліто.

— Ну, не такі ўжо хлапчук — 18 гадоў... Юнак. Затим... Юнак заўсёды становіцца мужчынам. І прыемна, калі мужчына — уважлівы... Да таго ж Ларыса Васільеўна, застаўшыся ўдавой, адна выгадавала сына, сын ужо студэнт універсітэта — і ня-дзіўна, што яна патрабуе ад яго ўвагі...

— Ат, увага гэта ўсё роўна пойдзе на жонку, — адмахнулася мая знаёмая. — Мне, як загадаю, муж каву ў ложка прынясе. А мацеры ж не панясе!

— Ну, уважлівы чалавек, мужчына ў даным выпадку, — уважлівы будзе не толькі на людзях, дзеля паказу, і не толькі для жонкі ці для начальніка... Ён аднолькава падсадзіць у трамвай і незнаёмую жанчыну і ўласную жонку.

— Не, мой ужо няхай падскажвае мяне! — смехам адказала мая знаёмая, і ў голасе яе прагучала звычайная ўлада і захопленне гэтай уладай.

— Ну, а ваш сын — якім бы вы хацелі, каб ён быў?

— У мяне на выхаванне ўласны погляд... Цяпер, у наш час, дзяўчаты толькі і нарываць, каб выскачыць замуж, ды каб яшчэ за такога хлопца, у якога бацькі добра цягнуць... Таму быць вельмі ўважлівым да іх, быць вельмі высакародным зусім няма патрэбы...

ДНЯМІ я ехала ў тралейбусе. На прыпынку, на Камсамольскай, чакала, відаць, другога нумара дзяўчына. Яна была прыгожая тым характэрна, якое не трэба паказваць, — яно само кідаецца ў вочы. І ўсе мы, хто сядзеў ад акна, заглядзеліся на дзяўчыну. На гэтым жа прыпынку ў тралейбус зайшлі два юнакі. Прыстойна апранутыя. З добрай літаратурнай мо-

вай. Яны, вядома, таксама не маглі не звярнуць увагі на тую дзяўчыну... І — божа мой — я ў жыцці не чула больш цынічнай «анатоміі», тым больш у такім месцы, дзе ехала столькі розных людзей. Нібыта ўсе былі мы дрэвы (але як, здаецца, і перад дрэвамі ганьбаваць гэтак характэрна, як перад дрэвамі можна гэтак бессаромна расхінуць сваю мярзотную галізну?) — якую толькі «эрудыцыю» ў «жаночым пытанні» не дэманстравалі яны на ўвесь тралейбус...

І што было самае крыўднае, што больш за ўсё прыніжала — у вагоне не знайшлося ніводнага мужчыны (а яны былі!), які б узняўся са свайго месца і моцнай мужчынскай рукою страсянуў бы аднаго і другога паганца за каўнер:

— Замаўчыце, нягоднікі!

Толькі адна старэнккая гнеўна ўзнялася з месца:

— І вас нарадзілі жанчыны — вашы маткі... — усяго толькі і сказала яна тым двум і, цяжка апіраючыся на кіёк, паволі выйшла з тралейбуса.

Яны, рагочучы на ўвесь вагон, саскочылі ўслед за ёю.

І тады ўзарваўся ўвесь тралейбус:

— Адкуль яны бяруцца, такія падонкі!.. Ніякай павягі — ні да кога!..

— Вось як іх выходзяць у школах і інстытутах!

— А бацькі — бацькі каго выходзяць!..

І, вядома, ніхто, ніводзін чалавек з нас, хто ехаў у тым тралейбусе, не здолеў бы адказаць: адкуль і сапраўды ўзяліся яны, тыя двое, укармленыя, добра апранутыя, з культурнай мовай?.. Дзе сапраўды яны нараджаюцца, адкуль, з якой сям'і і з якой школы заходзяць васьм гэтак яны ў тралейбус, у кафэ, у кінатэатр?..

Не ведаю чаму, толькі пазней ужо, калі ўляглося і астыла першае абурэнне — мне прыпомнілася тая даўняя гаворка і тыя «ўласныя погляды» на выхаванне ўласнага сына маёй знаёмай. Цяпер я ніколі б не здзівілася, калі б мне казалі, што адзін з тых двух, што ехалі ў тралейбусе, быў сын тае мацеры...



Кадр з кінафільма «На заўтрашняй вуліцы».

...У рукі белагвардзейцаў трапіў кіраўнік бальшавіцкай арганізацыі адной з паўночных абласцей Манеў. Яму пагражае расстрэл. Па заданню партыі ў музычную каманду аднаго з белагвардзейскіх палкоў таямніча прыбывае Аляксей Ілюцінскі. Яму даручана выратаваць Манеў. У аркестры «днюе і начуе» унтэр-афіцэр Куракін, асведамцель контрразведкі белых. Ілюцінскі павінен іграць на альце. Але ўся бяда ў тым, што гэты духавы інструмент

на рэпетыцыі ён узяў упершыню ў рукі. Дырыжор Чулкоўскі з першага ж акорда адчуў, што з новым салдатам творыцца штосьці нядабрае. А тут яшчэ гэты Куракін! Здавалася, што выкрыццё разведчыка адбудзецца зараз жа. Але... Пра тое, што адбылося далей, гледачы даведаюцца, прагледзеўшы новую мастацкую кінааповесць «Музыканты аднаго палка», створаную рэжысёрам Паўлам Кадачнікавым і Генадзем Казанскім на кінастудыі «Ленфільм» па



Кадр з кінафільма «Казна пра Мальчыша-Кібальчыша».

п'есе Д. Дзюла «Музыканцкая каманда».

У галоўных ролях заняты акцёры Барыс Чырвоў, Павел і Канстанцін Кадачнікавы, Юры Саломін, Ігар Гарбачоў, Канстанцін Адашэўскі.

Выкліка цікавасць у гледачоў і новая мастацкая кінааповесць «На заўтрашняй вуліцы», пастаўленая рэжысёрам Ф. Філіпавым на кінастудыі «Масфільм» па матывах п'есы І. Купрыянава «Сын веку».

Гэта хваляючы кіна-расказ пра добры пачатак у чалавеку, пра ўвагу да людзей і веру ў іх. У цэнтры карціны — парт-орг будоўлі Бальшакоў, чалавек знешне мяккі, уступчывы, але надзвычайна жалезнай волі і не-прымірымасцю.

...Трывожнае, чырво-нае неба і на яго фоне — абеліск з яркай пяціканцовай зорнай. Узнікаюць коннікі свае навостраныя клінкі. Б'юць барабаншчыкі ў свае бараба-

Н Ы, ВЫСАКАРОДНЫ...

„У НАШ ЧАС...“

Яго, гэты «наш час», вельмі часта разглядаюць, як два супрацьлеглыя полюсы.

— Хіба такая моладзь была ў наш час? Хіба такія ў наш час былі норавы? — спакон веку дакараюць бацькі дзяцей.

— Ведаем, ведаем «ваш» час! — задзіраецца моладзь. — Вы хадзілі ў сацінавых касаваротках, вы насілі брызентавыя туфлі, у вас школа была за дзесяць кіламетраў... Але ж не забывайце, што сёння — ужо не той час! Што сёння ўжо Ляонаў хадзіў у космасе. Дык чаму мы абавязкова павінны быць ва ўсім падобныя да вас!..

І ў гэтай вечнай спрэчцы «бацькоў і дзяцей» маюць рацыю і тыя і тыя...

Аднак ёсць і яшчэ адна «разнавіднасць» «нашага часу»...

— У наш час маліцца на жанчыну?.. Гісторыі даволі двух дзівакоў: Дантэ і Петраркі... Архаіка... — грэбліва крывіць вусны які-небудзь «звышсучасны» дваццацігадовы стары. І — вялікі «эрудыт» — пры гэтым забывае, што «дзівакоў», якія «маліліся» на жанчыну, якія складалі ў гонар жанчыны гімны, было на зямлі не двое. А куды больш было...

— «Было», — падловіць ён вас на словы. — Але няма сёння. Сёння жанчын больш за нас, мужчын... Мы ў цане.

Як бачыце, можна стрэць і такога. Адкуль яны бяруцца такія? — зноў, як і ў тым тралейбусе, задаем гэтае ж самае пытанне і я, і вы, і вы...

І паколькі на яго трэба даць адказ на старонках часопіса — адказ гэты мы шукаем у людзей аўтарытэтных і вопытных.

Ларыса Васільеўна — медыцынскі работнік (тая самая, што гэтак некалі здзівіла маю знаёмую, адчытаўшы сына за няўважлівасць у тэатры) — не зусім задаволеная, што ў школе мала настаўнікаў мужчын.

— Магчыма, мая думка памылковая. Аднак я не магу ад яе

адмовіцца, — кажа яна. — Пакуль сыну было два, і тры, і пяць і нават дзесяць гадоў — у мяне з ім не было ніякага клопату. Але ж прыйшлі і 12 год, прыйшлі і 13 і 14. Прыйшоў пяты клас, а потым шосты, а потым сёмы. Прыйшлі званкі па тэлефоне і запіскі ад дзяўчынак. Прыйшлі званкі і запіскі са школы. У адной настаўніцы атрымаў «двойку». У другой на ўроку смяяўся. На ўроку фізкультуры адмовіўся ў трусах ісці на заняткі... Пачну яго дакараць, пачну ўшчуваць:

— Чаго ты смяяўся на ўроку ў Ганны Сцяпанавы? Чаму Мар'і Іванаўне дзёрзка адказваў? А на фізкультуры, чаму ты?..

— Чаму? Чаму? Чаму ў сёмым «А» — у Рыгора Ісакавіча — усе хлопчыкі ў шараварах.

І колькі разоў я зайздросціла таму 7-у «А»... Чаму б гэтаму Рыгору Ісакавічу і ў нашым 7 «Б» не быць?.. Няхай бы хоць адзін настаўнік мужчына быў. А то ўяўляецца — як з імі, хлапчукамі, у гэтым калючым узросце...

— Школа павінна выходзіць сапраўдных мужчын... Пярэчыць супраць гэтага, безумоўна, нельга...

У нашу размову ўступае дырэктар школы:

— І ўсё ж выхаванне дзяцей нельга перакласці выключна на плечы школы... Справа ў тым, што якія б ідэі, няхай сабе самыя выдатныя, ні прывівала школа, якім бы яскравым прыкладам для хлопчыка ні быў у школе настаўнік — я не баюся гэта сцвярджаць — сям'я ўсё роўна мацней за школу... Настаўнік у так званай «мужчынскай размове» з хлопчыкам будзе гаварыць пра высакародства, пра мужнасць, пра мужчынскую годнасць. Гэта будзе ў школе... А дома сын можа часам назіраць такую карціну: бацька прыходзіць дадому з работы п'яны, прыходзіць з лаянкай і бойкай... Або зусім не прыходзіць. Бацька ашуквае матку, стараючыся хаваць сваё ашуканства. Бацька адносіцца да маткі зняважліва, абражае яе... Сын усё гэта бачыць. Юнаком — ён ужо «вывучаны» зневажальна дзяўчат — сваіх аднагодак. Стаўшы сам мужчынам, мужам, «галавою сям'і» — да «ўласнае» жонкі ён адносіцца гэтаксама, як некалі, у яго на вачах, адносіўся яго бацька да яго маткі...

— Сям'я, сям'я, сям'я — вось наша апора. Сям'я, безумоўна, у лепшым сэнсе гэтага значэння. І яна — наша бяда, калі яе няма ў гэтым значэнні.

Так падагульняе сваю думку дырэктар школы.

— Прабачце... Але мне здаецца, што сённяшняя наша гутарка ідзе некалькі адным толькі бокам. Мы абвінавачваем мужчын сёння некалькі абстрагіравана: яны не ўсе высакародныя, не ўсе ўважлівыя, не ўсе адданыя нам, жанчынам...

Думка выхавання, выхавання з сёвай галавой (Мар'я Іванаўна многа год працуе ў маладзёжным дзявоцым інтэрнаце будаўнікоў) асабліва цікавая.

— Я хачу задаць стрэчнае пытанне, — працягвае яна. — А самі мы, жанчыны, заўсёды такія? Мы самі заўсёды заслугоўваем павагу ў мужчын? Самі мы заўсёды здольны зрабіць мужчыну лепшым, чым ён ёсць? Дзяўчатам і жанчынам пра гэта таксама нельга забываць... Каб мужчыны былі высакародныя, уважлівыя, каб былі адданыя...

Такія адказы на пытанні, якія сёння ўсіх нас аднолькава хваляюць, можа прапанаваць сваім чытачам рэдакцыя. Адказы гэтыя, безумоўна, не вычэрпваюць тэму. І таму рэдакцыя пытаецца:

А як думаюць чытачы?

Е. ВАСІЛЬЕВА

ны. І грываць развітальныя залпы чырвонаармейскіх вінтовак.

Так пачынаецца шыроказвестны каларовы фільм «Казка пра Мальчыша-Кібальчыша», створаны рэжысёрам Яўгеніем Шарстабітавым на Кіеўскай кінастудыі імя А. П. Дажэнікі па матывах аднайменнага твора Арнальда Гайдара.

Рэчаіснасць тут пераплятаецца з вымыслам, але ўсе парывы юных герояў накіраваны на барацьбу за справядлівасць.

Мальчыша-Кібальчыша, адважнага байца супраць буржуінаў, іграе кіеўскі школьнік Сярожа Астапенка. Шэсць гадоў назад мы бачылі яго ў фільме «Ваенная тайна» ў ролі Алькі. Ролю Плахіша выконвае маскоўскі школьнік Сярожа Ціханаў (упершыню ён з'яўся ў фільме «Правадыр чырванаскурных»). Ролю галоўнага буржуіна выконвае С. Галіс, ролю Дзядзіна — С. Марцінсон.

...На скалістым беразе, у хаце адзінокага старога рыбака, жыве дзяўчынка Віка. Смуткам празрыстым, ледзь адчувальным аваяна ўсё навакол.

Смутная і 13-гадовая дзяўчынка, для якой гэты дзень — апошні дзень летняга адпачынку. Віка так урасла ў пейзаж новай літоўскай мастацкай кінакарціны «Апошні дзень канікулаў» (рэ-

Кадр з кінафільма «Музыканты аднаго палка».



жысёр-пастаноўшчык — Арунас Жабрунас), што без яе цяжка ўявіць горы, з якімі яна гутарыць, мора, у якім яна так доўга любіць плаваць. У гледача ствараецца ўражанне, што мора з яго магутнымі хвалямі было б адзіночым без гэтай маленькай кволай дзяўчынкі.

Віка — дзіця прыроды. Яе душа чыстая і чужая. Свет Вікі напоўнены рамантыкай. І аўтары карціны даюць зразумець гледачу, што рамантыка ў жыцці сама па сабе не існуе, яе ствараюць тыя, хто яе разумее і хто варты яе.

У верасні на экраны рэспублікі будзе дэманстравацца яшчэ адна новая работа літоўскіх кінематографістаў — мастацкая кінааповесць «Марш! Марш! Тра-та-та!». Аўтары сцэнарыя — Г. Кановіч і І. Рудас, рэжысёр-пастаноўшчык — Р. Вабалас.

Гэта вострая сатыра, якая часамі даходзіць да гратэска, накіравана супраць падпальшчыкаў вайны і ваеннай істэрыі. Дзеянне карціны разгортваецца ў дзвюх ананімных буржуазных дзяржавах Еўропы 30-х гадоў.

Дзяржаўная бібліятэка БССР



Рыгор ІГНАЦЕНКА

ВОЖЫКАВА СЯМЕЙКА

Збіраючы летам у лесе ягады, мы знайшлі вожыка. Звярок нерухома ляжаў на зялёнай купіне, якая зарасла цяністым папаратнікам. Мы падумалі, што вожык нежывы. Торкнулі ў яго палкай, а ён раптам як запыхкае: пых, пых, пых! Ды так злосна, аж падскоквае на месцы. Мы палкай скацілі вожыка з купіны. Глядзім, у зялёным імху, дзе ляжаў вожык, мяккае гняздзечка. А ў гняздзечку важаняткі ляжаць. Маленькія такія, па кулачку.

— Гэта маці з дзеткамі, — кажа Лена. — Не чапайце іх. А то яна плакаць будзе.

Але мы не вытрымалі і кранулі. Важаняткі былі яшчэ мяккія і зусім не калоліся. Нават не спрабавалі ў клубочак скручвацца, як гэта ўсе дарослыя вожыкі робяць. Відаць, яшчэ не навучыліся. Мы ўзялі іх у рукі. Звяркі даверліва тыкаліся сваімі халоднымі носікамі ў нашы далоні, спрабуючы выбрацца з іх.

Увесь гэты час, пакуль мы з важаняткамі гулялі, маці-вожычыха, скруціўшыся ў тугі клубок, нерухома ляжала каля купіны з гняздом. Мы сабраліся былі важанят забраць у вёску. Але тут Лена пачала прасіць нас вярнуць дзяцей вожычысе. Пасля некаторага вагання мы ўсё ж паклалі важанят у іх мяккае гняздзечка і пайшлі далей ягады збіраць.

Ходзячы па лесе, нейкім чынам мы зноў трапілі ў балотца з вожыкавым гняздом, заблудзілі, відаць. У лесе такое часта здараецца. Глядзім — няма ні важанят у гняздзе, ні іх маці.

— Куды ж яны падзеліся!! — здзівіліся мы.

А Лена і адказвае:

— Пайшлі ў лес сабе новую хатку шукаць. Думаеце, мала вожычыха-маці пахвалявалася за сваіх дзетак, калі вы іх у руках трымалі? Вось яна і павяла іх адсюль глыбей у лес, туды, дзе менш людзей ходзіць.

Дакарае нас так сяброўка, а мы ўжо і самі не рады таму, што зрабілі.

Сапраўды: як жа цяпер вожыкава сямейка без цёплага гняздзечка ў лесе жыць будзе!

КЛАПАТЛІВАЯ ПЕРАПЁЛКА

У сярэдзіне лета многія птушкі перастаюць спяваць. Толькі шэранькая перапёлка ўсё яшчэ радуе сваёй песняй слых чалавека. Яна, вядома, і вясной спявала. Але яе ціхая песенька заглушалася больш галасістымі спевакамі. Цяпер жа, калі ў прыродзе зацішша, песня перапёлкі асабліва чутна. І калі б ты ні выйшаў з дому — удзень, надвечоркам, уначы, на досвітку, — абавязкова пачуеш яе выразнае «піць-палоць».

І кожны па-свойму ў гэты час спрабуе растлумачыць песню перапёлкі.

Мама, пачытай!

Мікола ГАНЧАРОЎ

Тэлевізар

Тэлевізар
мы прынеслі.
І цяпер —
кіно ў кватэры.
Для суседзяў
ставім крэслы
Мама,
я
і цёця Вера,

Я пісаць,
лічыць умею,
Бо хаджу
у першы клас.
А вось як — не разумею —
Як ідзе
кіно да нас.

Пераклаў А. ВОЛЬСКІ.



Мал. Г. Лойкі.

— Пара за праполку брацца, — гавораць між сабой агароднікі. — Перапёлка каторы дзень пра гэта напамінае.

Паслухаюць агароднікі, і праўда: перапёлка ў агародзе кліча: «Ідзі палоць, ідзі палоць!»

Людзі бяруць адпаведныя прылады і накіроўваюцца ў агароды парадак наводзіць.

— Спі, мой маленькі, — ласкава ўгаворвае дзіця маці. — Вунь нават шэранькая перапёлка кажа, што дзеткам ужо спаць пара.

Слухае малое, слухае, лежачы ў ложку, як за акном перапёлка спявае, ды непрыкметна для сябе і засне.

На машынах, на конях і проста пеша з косамі на сенажаць спяшаюцца людзі.

— Куды гэта вы так рана!

— Як гэта рана! — абурваюцца тыя. — Перапёлкі ў лузе заспавалі. А калі перапёлкі заспавалі — самая пара сена касіць.

Не паспелі людзі з сенам управіцца, а перапёлка ўжо ў полі хвалюецца: «Убірай збожжа. Пара збожжа ўбіраць!»

І яны, забыўшыся на адпачынак, усёй сваёй сілай навальваюцца на ўборку збожжа. Працуюць удзень і ўначы. Гэтулькі работы — сутак мала.

Толькі абтрэслі рукі ад уборкі збожжа, а тут ужо і іншыя культуры паспяваюць: авёс, грэчка, буракі, бульба. І перапёлка нідзе не спозніцца са сваёй песняй. І так усё лета.

Вось якая гэта клапатлівая птушка перапёлка!

АБ ГЛІСНЫХ ЗАХВОРВАННЯХ

Федзю П. прывезлі ў клініку проста са школы. Хлопчык скардзіўся на рэзкі боль у жываце, моташнасць, рвоту.

Гутарачы з урачом, Федзя раскажаў, што боль у жываце ў яго не ўпершыню, праўда, раней ён быў не такі рэзкі. Апошнім часам яго нудзіла, асабліва раніцай. Настаўніца сказала, што і яна пачала заўважаць некаторыя змены ў выглядзе і паводзінах дзіцяці. Хлопчык стаў бледны, рассяяны і няўважлівы на ўроках, пасіўны ў гульнях. Пасля дэталёвага абследавання быў пастаўлен дыягназ: аскарыды. Глісты аскарыды, трапіўшы ў кішэчнік, паглыналі пажыўныя рэчывы, якія прызначаны для арганізма дзіцяці. Ядавітыя рэчывы, так званыя таксіны, якія выдзяляліся глістамі, дрэнна дзейнічалі на нервовую сістэму, парушалі работу страўніка і кішэчніка і выклікалі малакроўе. Дзіця прыйшлося пакласці ў клініку.

Існуе шмат відаў глістоў. Найбольш распаўсюджаны: 1) круглыя глісты—аскарыды, валасаглавы, вострыцы і 2) стужачныя глісты—карлікавы цэпень, бычыны і свінны салітэры.

Заражэнне адбываецца рознымі шляхамі. Зара-

жаюцца часцей за ўсё ў час работы на двары, на агародзе і г. д., калі людзі недастаткова старанна мыюць забруджаныя зямлей рукі. Асабліва лёгка заражаюцца дзеці, якія часта гуляюць на зямлі. З зямлі яйкі глістоў разам з пылам нярэдка трапляюць на розныя прадукты харчавання і могуць быць лёгка праглынуты чалавекам. Нярэдка заражэнне адбываецца праз свежую нямытую гародніну.

Вострыцы жывуць у ніжніх частках тонкіх кішак і ў верхнім адзеле тоўстых кішак. Калі надыходзіць час адкладання яек, самкі спускаюцца ў прамую кішку, выпраўляюць з заднепраходнай адтуліны і адкладаюць яйкі вакол яе. Выпраўляючы з кішэчніка чалавека, самкі выклікаюць звычайна моцны сверб, які прымушае хворых чухаць вобласць задняга прахода. Пры гэтым яйкі вострыц трапляюць на пальцы, а нярэдка падпазногці, дзе яны могуць захоўвацца даволі доўга. З рук яйкі лёгка трапляюць у рот. Такім чынам чалавек нярэдка сам сябе заражае вострыцамі. З цела хворага яйкі вострыц трапляюць на нацельную і пасцельную бялізну, на падлогу і розныя прадме-

ты ўжытку. Дзеці, у якіх ёсць вострыцы, нервовыя, неспакойныя, дрэнна спяць, кідаюцца ў пасцелі. Часам у такіх хворых развіваецца нетрыманне мачы. У дзяўчынак вострыцы могуць запаўзаць у палавыя органы, выклікаючы пры гэтым паяўленне беляў. Моцны сверб і раздзіранне скуры вакол задняга праходу прыводзяць да ўтварэння драпін і трэшчын, а часам і да цяжкай экзэмы.

Паколькі вострыцы жывуць у чалавеку нядоўга, захворванне магло б хутка заканчвацца без усякага лячэння, калі б яго не падтрымлівалася шматразовым самазаражэннем і заражэннем ад навакольных. Таму неабходна, каб сам хворы і члены яго сям'і строга захоўвалі правілы асабістай гігіены. На ноч хвораму трэба надзяваць закрытыя трусы, якія кожную раніцу абавязкова кіпяціць і прасваць гарачым прасам. Увечары прыкладна праз паўгадзіны пасля таго, як дзіця пакладуць у пасцель, трэба абмываць задні праход цёплай вадой з мылам. Спаць з хворымі ў агульнай пасцелі нельга. Калі чалавек заражаны бычыным або свінным цэпнем (салітэрам), то ў выпаражненнях можна ўбачыць простым вокам яго членыкі, якія нагадваюць кавалачкі локшыны або белай стужкі. Заражэнне цэпнямі адбываецца толькі ў

УРАЧ РАІЦЫ

тым выпадку, калі ўжываць у ежу дрэнна прасмажанае або недаваранае свіное мяса або ялавічыну.

Як жа засцерагчы сябе ад заражэння глістамі?

Перш за ўсё трэба ахоўваць глебу ад заражэння неабясшкоджанымі нечыстотамі. Змесціва дваравых прыбіральняў нельга адразу пераносіць на агарод. Для абясшкоджвання ўжываецца шмат розных спосабаў, найбольш простым з якіх з'яўляецца наступны: капаецца яма або робіцца скрыня, куды нечыстоты закладваюцца ўперамешку з зямлей або тарфакрошкай. Каб не разводзіліся мухі, зверху нечыстоты засыпаюць хлорнай вапнай. Праз год угнаенне гатова і яго можна скарыстаць на агародзе.

Другое не менш важнае патрабаванне—старанная апрацоўка харчовых прадуктаў. Есці можна толькі добра праваранае мяса. Ягады, фрукты і гародніну перад ужываннем прамываць гатаванай вадой.

Ёсць такі выраз: глісты—хвароба брудных рук. Чым вышэй агульная і саўваспартная культура людзей, тым меншая небяспека заражэння глістамі.

П. ЛЕСІНА,
урач.

Парада педагога

ДЗІЦЯЧАЕ СВЯТА

Сёння Воўка прачынаецца раней за ўсіх. Дзіва што—сёння ў яго дзень нараджэння, яму цэлых пяць. Прадчуванне не ашуквае—яго цалуюць і віншуюць, а каля ложка ён бачыць першы ў жыцці «канструктар». Воўку агортвае бурнае захапленне, калі ён бачыць безліч вінцікаў, шурупчыкаў і іншага металічнага багацця. Праўда, не зусім ясна, як упраўляцца з гэтай цудоўнай гаспадаркай. І Воўка кідаецца да таты. Але тату не да яго. І маме таксама. Тата і мама вырашаюць, як лепш прыняць гасцей. Тата спяшаецца ў магазін, мама—на кухню.

Як ні дзіўна, у гэты дзень Воўка самы лішні чалавек. Ён блытаецца

пад нагамі, просіць есці, трэ кулакамі вочы і наогул вельмі перашкаджае рыхтавацца да свята. У сям'і з палёгкай уздыхаюць, калі яго засоўваюць у пасцель. А потым накрываецца стол, прыходзяць госці, і ўсё ідзе сваім парадкам—тост за імянінніка, тост за бацькоў і шумнае застолле са спяваннем і танцамі, ад якіх ускрывае ў сне Воўка.

Хіба не лепш было б наладзіць Воўку сапраўднае дзіцячае свята—дарэчы, яно і не прабіла б дзіркі ў сямейным бюджэце. Дзецям не патрэбны ні гарэлка, ні віно, ні дарагія закускі. Іх задаволяць лёгкія бутэрободы, хатні пірог, ліманад.

...Аленка сама вырашыла, каго паклікаць у госці ў свой дзень нараджэння. Прышла добрая палавіна яе першага «А» класа ды яшчэ двое тры сяброў па двары. Спачатку разглядалі падарункі, гарталі кнігі. Потым з'явіўся тата і з таямнічым выглядам палез у кішэню пінжака. Даў адтуль каробачку дыяфільмаў і ўзяўся за фільмаскоп. (Дарэчы, гэта недарагая і вельмі карысная рэч ёсць ва ўсіх магазінах цацак. І колькі ж

задавальнення прыносіць яна дзецям!) Глядзелі «РВС», «Барона Мюнхаўзена» і—па жаданню публікі—«Чыпаліна». Наогул у Аленкі заўсёды цікава. Дзень нараджэння святкуюць абавязкова ў нядзелю. Увесь пакой аддаецца ва ўладанне маленькім гасцям. А мама ў Аленкі такая вясялая! У мінулым годзе яна гуляла з усімі ў фанты, і ў фарбы, і ў блытаніну, і сама прыдумвала тым, хто прайграў, смешныя заданні—ну, напрыклад, выпіць па-кашэчаму сподачак вады або паўтарыць цяжкую скораворку. А ў гэты раз яна завяла спаборніцтва на спрытнасць—усе падзяліліся на дзве каманды і потым спаборнічалі: хто хутчэй расставіць шахматы на дошцы, пабудуе з кубікаў самую высокую вежу, болей за ўсіх праскача праз скакалкі. Пераможцам былі надзеты на шыі яркія цукеркі на нітачках. А потым была вячэра. А пасля вячэры—самадзейны канцэрт з прызамі...

І дарослыя, і дзеці не могуць жыць без святаў. Але кожнаму—сваё. Не будзем блытаць дзіцячыя свята з нашымі дарослымі вечарынкамі. Не будзем пазбаўляць сваіх дзяцей радасці.

РЫХТУЙЦЕСЯ ДА ЗІМЫ

ВАРЭННЕ СА СЛІЎ

Сліў 1 кг. Цукру-пяску 6 шклянак. Вады 3 шклянкі.

Перабраныя слівы прамываюць у цёплай вадзе, разразаюць іх для выда-лення костачак і заліваюць прыгатаваным цукровым сіропам прыбы «слабы шарык». Залітыя сіропам слівы пакідаюць на 4—5 гадзін, пасля чаго ставяць на агонь і даводзяць да кіпення, затым зноў пакідаюць на 4—5 гадзін. Пасля такой вытрымкі варэнне зноў вараць, але ўжо да гатоўнасці.

Дробныя слівы вараць з костачкамі, перад варкай адрываюць пладаножкі, плады прамываюць і абліваюць гарачай вадой, у якой яны павінны знаходзіцца не менш 5 мінут, і працэджваюць на рэшата. Падрыхтаваныя слівы апускаюць у гарачы, даведзены да «слабага шарыка» сіроп. Варэнне вараць у два прыёмы, у працэсе варкі здымаюць некалькі разоў пену.

ВАРЭННЕ З КІТАЙСКІХ ЯБЛЫЧКАЎ

Кітайскіх яблычкаў 1 кг. Цукру-пяску 8 шклянак. Вады 4 шклянкі.

Кітайскія яблычкі вараць цэлымі. Перад варкай пакарочваюць пладаножку (па жаданню), адрываюць сухія чашаліскі і мыюць яблычкі. Падрыхтаваныя яблычкі абліваюць гарачай вадой і пакідаюць на 8—10 мінут. Пасля гэтага зліваюць вадку, яблычкі спалоскваюць халоднай вадой і наколаюць у некалькіх месцах. У тазе для варэння вараць сіроп, даводзяць яго да прыбы «слабы шарык», заліваюць ім падрыхтаваныя яблычкі; хуткім устрасаннем таза яблычкі разраўноўваюць па ўсяму сіропу і здымаюць з агню на 3—4 гадзіны. Пасля такой вытрымкі таз са змесцівам ставяць на слабы агонь і даводзяць варэнне да кіпення, другі раз здымаюць з агню на 1—2 гадзіны, а потым даварваюць да гатоўнасці.

ВАРЭННЕ З БРУСНІЦ

Брусніц 1 кг. Цукру-пяску $7\frac{1}{2}$ шклянак. Вады 3 шклянкі.

Перабраныя брусніцы прамываюць і адцэджваюць на рэшата, каб сцякла вада, затым усыпаюць у эмаліраваную або фаянсавую пасуду, заліваюць крутым варам на 2—3 мінуты і ў другі раз працэджваюць праз сіта. У тазе для варэння распускаюць цукровы сіроп, даводзячы яго да прыбы «слабы шарык», усыпаюць у яго абвараныя брусніцы, устрасаючы таз, разраўноўваюць іх па сіропе і вараць у адзін прыём да гатоўнасці.

ВАРЭННЕ З БРУСНІЦ З ЯБЛЫКАМІ

Брусніц 500 г. Яблыкаў 500 г. Цукру-пяску $7\frac{1}{2}$ шклянак. Вады 3 шклянкі.

Ягады падрыхтоўваюць гэтаксама, як і для варэння з адных брусніц. Прамытыя яблыкі абіраюць і выразаюць сарцавіну, наразаюць невялікімі долькамі і кладуць разам з брусніцамі ў прыгатаваны цукровы сіроп. Варэнне вараць на невялікім агні ў адзін прыём да гатоўнасці.

ВАРЭННЕ З БРУСНІЦ З КАРЫЦАЙ І ГВАЗДЗІКАЙ

Брусніц 1 кг. Цукру-пяску $7\frac{1}{2}$ шклянак. Вады 3 шклянкі. Карыцы ў парашку 1 чайная ложка. Гваздзікі 3—4 штукі.

Падрыхтаваныя для варкі брусніцы, абвараныя і адцэджаныя, высыпаюць у таз для варэння, засыпаюць цукрам, дадаюць тры шклянкі вады, кладуць гваздзіку і карыцу, ставяць на слабы агонь і, увесь час памешваючы, вараць да гатоўнасці.

ПРЫГАТАВАННЕ ФРУКТОВЫХ СОКАЎ

Фруктовы сок у цяперашні час вельмі распаўсюджаны як асвятляючы напітак. Яго можна піць і летам і зімой. Ён вельмі карысны і не мае алкаголю; прыгатаўляюць яго, дадаючы крыху цукру, і прытым такім чынам, каб каштоўныя вітаміны не прападалі.

Для гэтай мэты прыгодныя фрукты не абавязкова першага гатунку. Галоўнае, каб плады былі спелыя, якасныя, не пабітыя—як садовыя, так і лясныя або дзікарослыя.

Памытыя плады расцискаюць драўляным мялцам у каменнай місцы, больш цвёрдыя, як, напрыклад, яблыкі або ігрушы, рэжуць на кавалачкі (чвэрці), выразаюць сарцавіну з зярнятамі, мякаць прапускаюць праз мясарубку або выціскаюць у спецыяльным прэсе для фруктаў. Са сліў, вішань трэба даставаць костачкі. Затым вадкасць працэджваюць праз сіта. Фруктовую масу, якая засталася пасля працэджвання, заліваюць халоднай сырой вадой. Бяруць шклянку вады на кілаграм масы. Праз гадзіну вадкасць трэба працэдзіць праз сіта, змяшаць з раней выціснутым сокам і ўсыпаць ад 100 да 150 г цукру на 1 л вадкасці. Калі плады салодкія, тады можна цукру не дадаваць.

Падаграванне. Чыстыя паўлітровыя або літровыя бутэлькі напаўняюць да горлачка добра падагрэтым сокам і, не закаркоўваючы, ставяць у каструлю з двайным дном, з якіх верхняе з адтулінамі. На дно кладуць сена, салому або чыстыя анучкі. Бутэлькі перакладаюць чыстымі анучкамі, каб яны не дакраналіся адна да адной. У кацёл наліваюць цёплую вадку крыху вышэй узроўню соку ў бутэльках.

Каб сачыць за тэмпературай вады, трэба ўставіць у корак адной з бутэлек спецыяльны тэрмометр. Для фруктовых сокаў тэмпература вады не павінна перавышаць 75° Цэльсія, выключэннем з'яўляецца таматны сок, які нагараюць да 90° Цэльсія. Падагрэўшы вадку да неабходнай тэмпературы, каструлю здымаюць з агню. Затым вымаюць бутэлькі анучай, ставяць іх на стол і закаркоўваюць залітымі варам новымі коркамі. Коркі трэба вымаць з вады шчыпцамі, не дакранаючыся да іх рукой, каб у сок не трапілі бактэрыі. Коркі запіхаюць глыбока ў горлачка.

Закаркаваныя гарачыя бутэлькі кладуць на падушку або на коўдру, кожную бутэльку абкручваюць чыстай паперай, кладуць у рад і накрываюць другой коўдрай, каб захаваць іх у цяпле яшчэ на працягу 20 мінут; кожны корак неабходна заліць сургучом.

Шчыльна закаркаваныя бутэлькі пасля таго, як яны зусім астынуць, ставяць у халоднае сухое памяшканне.



МАРЫНАДЫ

Гэта смачная вострая закуска, якую ўжываюць з мясам, мучнымі стравамі і стравамі з гародніны і кладуць у салаты і вінегрэт. Марынады прыгатаўляюць з агуркоў, сліў, ігруш, гарбузоў, маленькіх рыжыкаў і грыбоў цвёрдага гатунку.

Слівы, ігрушы, дыню трэба абліць варам, адцадзіць і заліць цёплым воцатам, які загадзя гатуецца разам з цукрам і пахучымі прыправамі—гваздзікай і карыцай. Воцат павінен быць кісла-салодкі.

На 1 кг пладоў бяруць ад 250 да 500 г цукру, $\frac{1}{4}$ л 6-працэнтнага воцату (або $\frac{1}{2}$ л 3-працэнтнага), $\frac{1}{4}$ л вады, кавалачак карыцы, 5 гваздзік.

Маленькія зялёныя памідоры, маленькія агурочки, разрэзаныя вялікія агуркі спачатку мыюць, потым злёгку націраюць соллю і пакідаюць на 24 гадзіны. Затым адцэджаюць соль, якая растварылася, кладуць у слоік і заліваюць 3- або 5-працэнтным гарачым воцатам, які гатуецца разам з перцам, цыбуляй, лаўровым лістом, каляндрай.

На 1 кг гародніны бяруць $\frac{1}{2}$ л воцату, 1 цыбуліну, 2 лаўровыя лісты, 2 зярнятка каляндр і 3 гарошыны перцу.

Асарці з рознай гародніны і грыбоў трэба некалькі мінут гатаваць у салёнай вадзе, затым адцадзіць і заліць воцатам, як указана вышэй пры марынадзе з агуркоў.

ЖЭЛЕ З СЫРЫХ ФРУКТАЎ І ЯГАД

Мяккія плады трэба расцерці драўляным мялцам у каменнай місцы. Фруктовую масу ўліць у чысты палатняны мяшочак і павесіць яго так, каб вадкасць магла сцякаць у падстаўленую пасуду. Масу злёгку выціснуць, але не вельмі моцна, каб жэле не стала мутнае. Чысты сок змешваць з цукрам (на 4 шклянкі вадкасці 5 шклянак цукру) столькі часу, пакуль цукар не растворуцца і жэле не пачне гусецца. Калі жэле застыне і стане паўвадкім, можна яго перакласці ў маленькія слоікі і шчыльна закрыць цэлафанам. Фруктовую масу, якая засталася, ужыць на дэсерт да абеду, да блінчыкаў або да амлету.

ДЖЭМЫ

Джэм можна мазаць на хлеб або падаваць да многіх страў: да блінчыкаў, амлетаў, пудзінгаў, салодкага пячэння і г. д. Джэмы прыгатаўляюць з аднаго або некалькіх гатункаў фруктаў. Лепш за ўсё злучаць фрукты, якія маюць шмат пекціну (арганічныя рэчывы, якія ўтвараюцца ў некаторых фруктах у выніку варкі

і робяцца студзяністымі), з фруктамі, у якіх працэнт пекціну меншы. Да першай групы адносяцца антонаўскія яблыкі, брусніцы, парэчкі: да дру-



гой—клубніка, вішні, маліна, ігрушы, слівы. Можна злучаць агрэст з яблыкамі і малінай, агрэст з клубнікай і ігрушамі, брусніцы з яблыкамі, яблыкі з ігрушамі, беручы пароўну кожнага віду фруктаў.

Для джэмаў у асноўным прыдатны ўсе фрукты і ягады. Лепшымі лічацца вішні, слівы, маліна, клубніка.

Джэм робяць з развараных, працёртых праз сита або друшляк пладоў ($\frac{2}{3}$), а таксама з цэлых пладоў без костачак ($\frac{1}{3}$). На 1 кг фруктаў бяруць 600 г цукру. Развараную, працёртую фруктовую масу ($\frac{2}{3}$) вараць з цукрам на невялікім агні. Калі маса пачне рабіцца празрыстай, дадаць астатнюю трэць цэлых пладоў без костачак. Калі кропля джэму, налітая на талерку, застыне—джэм гатовы. Трэба яго тады перакласці ў слоік і шчыльна закрыць цэлафанам.

КУЛІНАРЫЯ

САЛАТА З БУРАКОЎ

Зварыць або спячы ў духоўцы буркі, абабраць, нарэзаць саломкай, пасаліць, пасыпаць перцам, дадаць алею, воцат, перамяшаць. Зверху пасыпаць кропам або зяленівам пятрушкі. Падаваць да мясных страў.

КАБАЧКІ, ФАРШЫРАВАНЫЯ ГАРОДНІНАЙ



Невялікія кабачкі памыць, ачысціць ад лупіны, зрэзаць канцы, нарэзаць упоперак на кавалкі даўжынёй 4—5 см, дастаць сталовай лыжкай частку мяккай з зярнятамі. Затым адварыць іх да паўгатоўнасці ў падсоленай вадзе (8—10 мінут).

Адвараныя кабачкі адцадзіць на сита або друшляк, астудзіць і начыніць фаршам з гародніны. Нафаршыраваныя кабачкі скарэй у каструлю, сатэйнік або глыбоную скавараду, падліць булён або смятанны соус, накрыць накрывкай і тушыць 20—30 мінут да гатоўнасці, перыядычна падліваючы соус.

Для прыгатавання фаршу абабраныя і прамытыя моркву, рэпчатую цыбулю нарэзаць саломкай або кубікамі і падсмажыць на невялікім агні да гатоўнасці. Дадаць у падсмажаныя цыбулю і моркву вараныя рыс, соль, молаты перац, нарэзаныя кавалачкамі памідоры, зяленіва пятрушкі або кропу, усё гэта перамяшаць. У фарш замест памідораў можна дадаць 2 яйкі.

Пры падачы на стол кабачкі паліць смятаным соусам і пасыпаць дробна нарэзаным кропам.

На 1 кг кабачкоў: 4 ст. лыжкі рысу, 200 г морквы, 125 г рэпчатой цыбулі, 3 ст. лыжкі сметанковага масла, 200 г памідораў, 375 г сметанковага соуса.

БУЛЬБА Ў МАЛАЦЭ

Сырую абабраную бульбу памыць, пакласці ў каструлю, заліць гарачай вадой і варыць



прыкладна 10 мінут. Затым зліць вадку і заліць бульбу гарачым малаком, пасаліць і варыць яе да гатоўнасці. Каб бульба ў працэсе варкі не прыгарэла, варыць яе ў малацэ трэба на слабым агні. Калі бульба зварыцца, пакласці ў яе сметанковае масла. Пры падачы на стол пасыпаць здробным зяленівам пятрушкі або кропам.

На 1 кг бульбы: 2 шклянкі малака, 2 ст. лыжкі сметанковага масла.

ВАРЭНІКІ

Цеста для любога віду варэнікаў робіцца аднолькава.

Прасеяную муну насыпаць на стол або ў зручную для замешвання пасуду. У муцу зрабіць варонкападобнае паглыбленне, уліць у яго халодную вадку або малако, дадаць дробную сталовую соль, яйкі і замясіць цеста. Гатоваму цесту даць 20—30 мінут паляжаць, затым тонка яго раскатаць і тонкай шклянкай або формачкай выразаць кружочки, якія змазаць збітым бялком, а на кожны кружок пакласці прыкладна па

чайнай лыжцы начынікі; краі кружкаў злучыць і зашчыпаць. Перад падачай на стол варэнікі трэба апусціць у падсолены кіпецень і пры слабым кіпенні варыць на працягу 6—8 мінут. Варэнікі, якія ўсплыўць на паверхню вады, вынуць і пакласці на блюда або ў міску, паліць растопленым сметанковым маслам і падаць да іх смятану.

На 2 шклянкі пшанічнай муні: $\frac{1}{2}$ шклянкі вады або малака, 2 яйкі, соль па смаку.

Прыгатаванне тварожнай начынікі. Тварог прапусціць праз мясарубку, дадаць цукар, яечны жаўток, 1 ст. лыжку растопленага сметанковага масла, 0,5 чайнай лыжкі дробнай сталовай солі і ўсё добра размяшаць.

На 500 г тварагу: 1 яйка, 25 г цукру, соль, 1 ст. лыжку масла.

Прыгатаванне вішань для начынікі. Трэба браць толькі спелыя вішні. Костачкі дастаць, ягады ссыпаць на сита, каб сцёк сок, перасыпаць вішні цукрам і крухмалам. Да варэнікаў падаць цукар, вішнёвы сок і смятану.

На 500 г вішань без костачак: 2—3 ст. лыжкі крухмалу, 10 ст. лыжак цукру.

Прыгатаванне начынікі з бульбы і грыбоў. Абабраную бульбу зварыць і яшчэ гарачую патаўчы або прапусціць праз мясарубку, дадаць дробна нарэзаную падсмажаную цыбулю, вараныя дробна нарэзаныя, злёгку падсмажаныя ў алеі грыбы.

Да варэнікаў падаць гарачы алею і падсмажаную цыбулю.

На 500 г бульбы: 30 г сухарных грыбоў, 150 г рэпчатой цыбулі, 6 ст. лыжак алею.

РАДЫ ПАЗНАЁМІЦЬ

Калі вы захочаце купіць шарсцяную кофту ці жакет, шаўковую або баваўняную бялізну, зайдзіце ў Мінскі ЦУМ. Там, у аддзеле трыкатажу, вас сустрэнуць вось гэтыя дзяўчаты. Мы ўпэўнены, што вы не пойдзеце без пакупкі. І Люда Карпенка, Яніна Багіна, Раіса Бялевіч, Ала Дымноўская (яна камс-орг) памогуць вам выбраць прыгожую рэч. Даверцеся іх густу!

Фота І. Змітровіча.



У рэдакцыю піша дэпутат

Калі пераказаць гісторыю гэтай даволі доўгай перапіскі каратка, дык яна будзе выглядаць так: у рэдакцыю звярнулася Е. Г. Куцеба — дэпутат мясцовага Савета вёскі Гардуны Добрушскага раёна — ад сваіх выбаршчыкаў з просьбай памагчы адкрыць пры іх медпункце зубны кабінет... Просьба гэтай у рэдакцыю папярэднічала адна адмова за другой — ад мясцовых органаў аховы здароўя. У выніку і рэдакцыі і дэпутату прыйшлося, як кажуць, «перавесці» нямала паперы: пісаць у Гомельскі абласны аддзел аховы здароўя і ў Міністэрства аховы здароўя... І вось, нарэшце, зноў пісьмо ад дэпутата.

«Паважаная рэдакцыя!

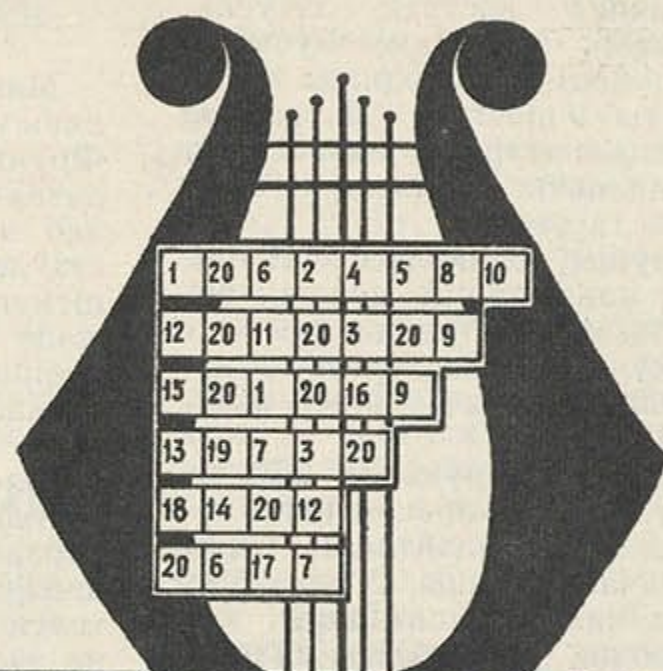
Я вельмі і вельмі шчаслівая. Усе мы, жыхары вёскі Гардуны, дачакаліся вялікай падзеі. Нарэшце пры нашым медпункце будзе зубны кабінет. А то ўяўляеце, як кепска было людзям: каб вырваць хворы зуб ці паставіць пломбу — патрэбна было страціць не менш тыдня на хадню ў суседні медпункт, які знаходзіцца ў Церахоўцы. А дзе ж той час у людзей, каб вось гэтак марнаваць яго?

А цяпер уздыхнуць з палёгкай і ўсе нашы суседзі.

Дзякуй Вам, рэдакцыі, за дапамогу нам. І, калі ласка, надрукуйце яшчэ ў сваім часопісе «Работніца і сялянка» падзяку нашаму фельчару Еўдакіі Іванаўне Мелюховай. Каб вы ведалі, які адданы яна чалавек! Для яе не існуе ні дрэннага надвор'я, ні ночы, ні выхаднога — ідзе і ідзе яна са сваім чамаданчыкам, калі б толькі ні паклікалі яе да хворага. Не міне яна хаты, дзе жыве стары чалавек-пенсіянер, не забудзе наведаць дзіця, якому бацькі не зрабілі прышчэпкі...

Таму яе заўсёды ставяць у прыклад іншым медработнікам. Таму, і мне як дэпутату хочацца ад імя ўсіх нашых выбаршчыкаў падзякаваць нашаму фельчару Еўдакіі Іванаўне Мелюховай праз часопіс «Работніца і сялянка».

КРЫПТАГРАМА „МУЗЫКА“



«	...	4	20	7	11	4	16	4	4	16	4	20	3	20	18	»
14	20	16	13	13	20		7	2	6	17	8	10	12	1	3	
20	13	19		10	9	15	20	5		1	3	20	13	19		

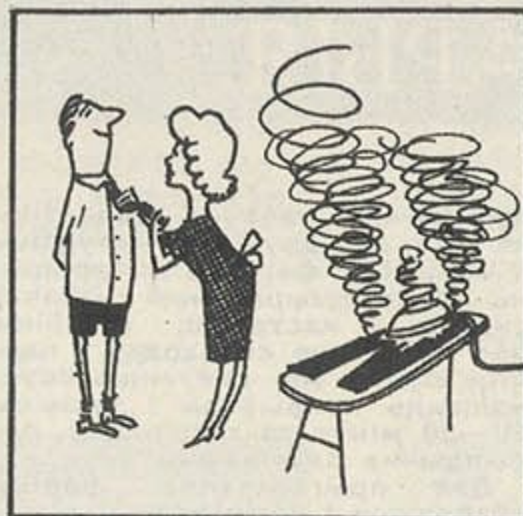
У гарызантальныя радкі, што ў цэнтры малюнка, запішыце па парадку зверху данізу наступныя словы:

1. Беларускі кампазітар. 2. Савецкі кампазітар і музычны дзеяч. 3. Опера Барыса Макраусава. 4. Старадаўні шчыпковы музычны інструмент. 5. Аркестр. 6. Жаночы або дзіцячы голас.

Правільна адгадаўшы словы, перанясце літары адпаведна лічбам у клеткі крыптаграмы і прачытайце непахісную запаведзь Пятра Ільіча Чайкоўскага, якой ён трымаўся ўсё сваё жыццё.

Крыптаграму склалі Тамара і Рыгор ЯКУШЫ.

ОХ, ЖАНЧЫНЫ...



Клапатлівая.



Палахлівая.



Цярплівая.



Адважная.

Мал. Р. Автвяна.

Я ИЗ ТВОЕЙ МЕЧТЫ

Музыка Н. СОКОЛОВА

Слова Б. БРУСНИКОВА

Moderato

День проле-та-ет за днем, а на земле мы ва-во-
-ем, в серд-це мечту со-хра-ня-я, встре-чи, на-вер-но-е,
ждем. Где-то в да-ле-ком кра-ю о-ди-но-ко мечта-ешь и
ты. Серд-цем я пес-ню по-ю, мо-жет
быть, из тво-ей я меч-ты. Ла, ла, ла, ла, ла, ла, ла, ла,
ла, ла, ла, ла, ла, ла. Серд-цем я пес-ню по-ю, мо-жет
быть, из тво-ей я меч-ты. Ты от ме-ня не та-и
пер-вые чув-ства сво-и. Мо-жет быть, з-той вес-но-ю
нам бу-дут петь со-ловь-и. Серд-цем я пес-ню по-
-ю, мо-жет быть, из тво-ей я меч-ты. Ла, ла, ла, ла, ла,
ла, ла, ла, ла, ла, ла, ла, ла. Серд-цем я пес-ню по-
-ю, мо-жет быть, из тво-ей я меч-ты.

Вечер уснул в тишине.
Вижу: звездою в окне,
Словно далекое счастье,
Ты улыбаешься мне.

Припев:

Где-то в далеком краю
Одиноко мечтаешь и ты.
Сердцем я песню пою:
Может быть из твоей

я мечты.

Ты от меня не тай
Светлые чувства свои.
Может быть этой весной
Нам будут петь соловьи.

Припев:

Где-то в далеком краю
Одиноко мечтаешь и ты.
Сердцем я песню пою:
Может быть из твоей

я мечты.

На первой старонцы вкладки: Таццяна Аляксеева — заслужа-
ная артыстка БССР. Нарыс пра яе чытайце на стар. 10.
Каляровае фота А. Дзітлава.

АДКАЗЫ НА КРАСВОРД, ЗМЕШЧАНЫ У № 7

Па акружнасці: 1. Торф. 3. Соус. 5. Порт. 7. Авіз.
9. Брас. 11. Каса. 13. Бізэ. 14. «Аіда». 15. Узор. 16. Урач.
17. Нота. 18. Апал. 19. Іва. 20. Рыс. 21. Лоб. 22. Аер. 23. Уса.
24. Мак. 25. Ром. 26. Жом. 27. Ода. 28. Орт. 29. Ніл. 30. Чуб.
Да цэнтра: 1. Тэрмас. 2. Фасоля. 3. Салана. 4. Субота.
5. Пратон. 6. Турнір. 7. Анілін. 8. Значок. 9. Бамбей. 10. Сак-
рэт. 11. Клімат. 12. Абажур.



МОДЫ

(чацвёртая старонка вкладки)

1. Сукенка з набіванай баваўнянай тканіны, аздобленая рулікам у тон.
2. Прыгожы камплект — паліто і сукенка. Паліто без засцежкі, злёгку расношана. Сукенка з набіванага шоўку, неадрэзаная па таліі; спераду аднабаковыя запрасаваныя складкі; па таліі лямі застрочаны.
3. Касцюм для маладой дзяўчыны. Спідніца і жакет з клятчастай тканіны, блузка аднатонная. Спідніца закладзена ў шырокія складкі.
4. Сукенка са светлага шоўку. Таная сукенка падыдзе і маладой жанчыне.
5. Сукенка з набіванага нашаміру, шоўку або штапелю для жанчыны сярэдніх год. Рукавы ўшыўныя на манжэце.
6. Летняя сукенка для жанчыны з поўнай фігурай. Сукенку ўпрыгожвае каўнер-галштук. На спідніцы закладзены складкі, зашытыя да наленняў.

Адказны рэдактар А. П. УС. Рэдакцыйная калегія:
М. Н. БАРСТОК, А. С. ВАСІЛЕВІЧ, Т. Ц. ДЗМІТРЫЕ-
ВА, М. А. ЖЫДОВІЧ, Р. У. КУДРЭВІЧ, М. М. ТУР,
В. І. ФІЛІПАВА, В. А. ЧАРНЯУСКАЯ.

АТ 03910. Журнал «Работница и крестьянка»
на беларусском языке. Издание ЦК КП Белоруссии.

Падп. да друку 29.VII.1965 г. Друк. арк. 3. Аўт. арк. 4.
Папера 60×90%. Адрас рэдакцыі: Мінск, Ленінскі праспект, 77.

Тэлефоны: адказн. рэдактара—6-17-51, адказн. сакратара, ад-
дзела прамысловасці—6-38-14, аддзелаў: сельскай гаспадаркі
і культуры—6-38-24.

Друкарня выдавецтва «Звязда», Мінск. Цана 18 кап.
Дадатак — выкрайка. Тыраж 180 884 экз. Зак. 425.





Morgan

